

Mahjas Weefis

Nr. 8.

Rīgā, 24. februārī 1910. g.

55. gada gabjums.

Swaigšņu pafaule.

Profesora Dr. Hermana J. Meina.

(Turpinājums.)

II.

Mainošās un jaunas swaigšnes.

Senās tautas ir nowehrojūšas atsewischkas stahwu swaigšnes tikai pawiršchi, zitadi winām nebuhtu palizis neeewehrots, ka dasčas no swaigšnem periodiski maina sawu sposchumu. Tikai 1596 gadā kahds austruma-friseeschu mahzitajs, Dawids Fabrijijs, kuresch ar fewischku interesi wataros nowehroja swaigšņu debesi, nomanija, ka kahda treschā leeluma swaigšne Walsiws sihmē, kuru winšch augustā bija redsejis, oktobri bija nosuduse. Schis nowehrojums toreis fazehla leelu interesi, wehl wairat tadehl, ka minetā swaigšne nahkoschos gadu desmitos atkal kluwa redsama. Tomehr wehl pagahja ap 40 gadu, kamehr tika sinams, ka te ir darischana ar kahdu swaigšni, kura apmehram 330 deenās mainija sawu sposchumu, paleel pilnigi neredsama un tad parahdas atkal. Tapeh; winu nosauza par „brihnischkigo Walsiws swaigšni“, jeb toreis no sinatnu wihreem leetotā latinu wahrdā „Mira ceti“. Par tahdeem sposchuma mainas zehloneem tika usstahditas daschadakas hipoteses, bes tā usskati buhtu warejuschi ar kahdu no tām weenotees. Pa to laiku tika useeta wehl otra mainošās swaigšne un, proti, Algola swaigšne Perseja sihmē, tad kahda treschā Gulbja sihmē, tad zeturtā Hidrā un preeksch pagahjuschā gadu fimtena beigam jau astronomi bija staidribā par to, ka mainoschos swaigšņu skaitis nawa nebuht mas. Tā tas pateesiba ari ir, jo tagad ir pasihstamas wairat tā tuhstoschs mainoschās swaigšnes un teel wehl arween jaunās useetas. Pee daschām no winām ir weenadas mainas, ka peem. Mira Walsiwi, t. i. tās war sinamos laikos redset ar kailām azim, tad winas sah pamasam un neweenadi saudet sawu sposchumu un beigās pasuhd pat wisstiprakam tahsklatam, lai peh; dascheem

mehnescheem atkal kluhtu redsamās. Zitas swaigšnes, peem. Beta Liras sihmē rahda puslihdz weenada sposchuma mainu daschu nedetu laikā. Wehl zitas, ka Algola maina sawu sposchumu tikai daschu stundu laikā un tad paleel wairat deenas bes pahrmainas. Schis swaigšnes peeder pee fewischkas mainoschos swaigšņu klases; ar tām mehš eepasihšimees wehlak pamatigati, jo winas mums dod skaidras sinas par pawisam nedomajameem stahwswaigšņu stahwofkeem. Daudsas mainoschās swaigšnes, fewischki tās, kuras koti ahtri un leeliski maina sawu gaischumu, ir wairat waj masal eesahrtaš un tā ka tas netahdi naw tikai gadijums, tad janahl pee slehdseena, ka farkanā krahsa stahw sinamā farkarā ar sposchuma mainu. Rā sinams, muhsu faulei parahdas laiku pa laikam farkani plankumi us winas wirspuses, zaur to, protams, winas gaismas isstarojums brihscham teel masaks. No stahwu swaigšņu attahluma skatotees tā tad ari muhsu faule waretu tikt usstuhkota tā mainoschās swaigšne. Schis fakts pawedina us isstaidrojumu, kuram daschā sinā dauds pateesibas, ka stahwu swaigšņu gaismas maina ir atteezinama us plankumu rashanos winu wirspuse. No pagahjuscho gadu fimtena feschdesmiteem gadeem jau ir sinams, ka daschas swaigšnes maina ari sawu krahsu. Pirmo schahdu gadijumu es usrahdiu pee Alfaš „Leelajā Lahzi“, kuras krahsa mainijās 36—41 deenas laikā no eesarkandseltenas us ugunigi farkanu. Preeksch 40 gadeem gan nebija eespehjams dot teeschu isstaidrojumu tahdai krahsu mainai. Bet no spektroskopistu dubultswaigšņu atrashanas laikem (par tām buhs runa wehlak) isstaidrojums nawa tahlu. Wajaga tikai peenemt, ka Alfa Leelajā Lahzi pastahw no diwām swaigšnem, kuras greeeschas weena ap otru, bet aij milšiga attahluma mums weenmehr isleekas par weenu

apafu weentahrschu swaigsni. Ja weena no schim swaigsnem ir gaischi dseltena un otra fahrta, tad, statotees uf to, kura swaigsne mums parahdas, krahfai wajaga mainitees no farkanas uf dseltensfahrta. Jaunakaja laikâ ir atrasta wehl weena swaigsne, kura peeder pee sposchumu mainoscham stahwu swaigsnem un maina ari sawu krahfu.

Muhfu laikos ir peerahdits, ka daschas swaigsnes maina sawu sposchumu tikai wairaf gadu laikâ un te war ufstahdit jautajumu, waj ari pee dascham tam swaigsnem, kuras teel redsamas til pehz wairakeem gadu fimteneem, nenoteef sposchuma maina. Tahdu sposchumu mainu waretu west farkarâ ar atdsichšanas prozesu, kuras bes schaubam ir padotas wisas stahwu swaigsnes, un tad buhtu runa tikai galwenâ kahrtâ par sposchuma masinaschanos. Bet kosmologiski naw ari neespehjam, ka atsewischlâs swaigsnes war palikt gaischakas. Lai par to waretu spreedt, tad wajaga tikai salihdsinat wezo tautu stahwu swaigschnu sposchuma wehrteschanu ar winu tagadejo sposchumu. Par noscheloschanu no senlaiteem mums ir atlituschas tikai nepilnigas finas par stahwu swaigschnu gaischumu. Wezakais swaigschnu katalogs, kahds mums ir, rahda sposchuma wehrteschanu, kura, ka leelas, peeder astronomain Hiparcham un fakriht ar muhsu laika rehkina fahumu. Ny 10. gadu fimtena widu ari kahds perseechu astronomis Abd-al-Rhamans Al-Sufi ir usstahdijis stahwu swaigschnu sposchuma rahditaju. Pamatiga abu astronomu usdoto finu salihdsinaschana ar tagadejo sposchuma rahditaju farkastu rahda, ka daschas swaigsnes winu sposchumu teescham manami ir mainijuschas. Tâ peem. Beta „Leelajâ Lauwas“ bildê 10. gadu fimteni ir apshmeta ka pirmâ leeluma swaigsne, kamehr muhsu laikos to skaita tikai par otra leeluma; kahda swaigsne Swaros ir pehdejos diwtuhstosch gados gandriht par weenu leeluma klasi wahjaka tilufe. Tagadejas sinatnes gaismâ stahwu swaigschnu sposchuma mainai ir leela kosmiska nosihme, ka to tuhliit redsefm.

Ja muhsu faules sposchums masinatos — kam katrâ finâ gadu milionos ir janoteef — tad farkarâ ar winas farkstuma masinaschanos, winas gaisma pamafam peenemtu farkanu krahfu un winas plantumi pawairotos. Tahdâ kahrtâ buhtu ari isskaidrojama leelakas dafas mainoschos swaigschnu farkana krahfa un mums ir japeenem, ka schis swaigsnes ir faules, kuras ir jau fahfuschas atsalt un isdsist. — Ja meh, zilweki, waretu paluhkotees miljonu gadus atpakaf, tad meh redsetu, ka tahlajâ pagatnê dascha laba swaigsne, kura tagad ir farkana un pahrwahrtibai padota, tad wehl spihdeja baltâ gaismâ un nemainijas; ja meh tahdâ pat kahrtâ waretu redset miljonu gadus nahkotnê, tad meh swaigsnes, kuras tagad mirdsoshâ krahschnumâ redsamas, famanitu ka nowezojuschas, eesarkanas un mainoschas. Un ne ar muhsu meefigam, bet ar prahta azim meh waram pateef swaigschnu nahkotnê luhkotees un redset, ka ari winas top wezas tapat ka wis, kas ir wirs semes. Swaigsnem un lihds ar winam protams ari muhsu faulei wajaga pa nestaitameem gadu tuhstoscheem pamafam sawu gaismu saudet un beidsot weenai pehz otras isdsist.

Debesu lahpas, kuras tahlu mirdf zaur pafaules telpu, reis pasudis un swaigschnu sihmes, kuras no seneem muhscheem ap semi rinko, isnihks un nepaliks wairs ne masaka atmina par winas buhtibu.

Ja nu meh sinam, ka wezas swaigsnes, kuras jau preekfch mums pee debefm mirdseja, muhschigi nespihdês, bet reis winam buhs jaisdseest, tad sinatne atkal no otras pufes mums rahda swaigsnes, kuras jaunibas mirdsumâ usleefmoja tais weetâs pee debefm, kur agraf ne gaismas stariusch nebija nomanams. Jau kineefchi, kuru wehstufiskee atsihmejumi, ka leelas, sneedjas dauf tahlak ka jebkuru zitu tautu finas, ir eefihmejuschi sawas walts gada grahmatâs wairaf reises jaunu swaigschnu usleefmoschanu. Tâ wini min, ka julija mehnesi 134. g. preekfch Kristus, pehz muhsu laika rehkina parahdijuses kahda mirdsoshâ swaigsne Skarpijona sihme. Ari Siropas tautu gada grahmatâs ir wairaf reises minetas jaunu swaigschnu usleefmoschanas. Wiseewehrojama ka schai finâ ir swaigsne, kura parahdijas Kastroes sihme 1572. g. un kuru pat gaischâ pusdeenas laikâ wareja redset.

Winas gaisma pamafam kuru wahjaka un pehz 16 mehnescheem pawisam pasuda. Brihnischfigâ kahrtâ tika redsetas nahloschos 30 gados wehl trihs jaunâs swaigsnes un winu parahdichanas bija brihnums preekfch augsteem un semeem. Tâ ka toreis wehl astrologijai bija seedu laiki, tika scho swaigschnu isskaidroschanai isteiktas wisdihwainakas hipoteses, kuras ari atrada peekritejus. Kineefchu walts gada grahmatâs ap scho laiku ir minetas wehl daschas jaunâs swaigsnes un nosauktas pa „weesu swaigsnem“, laikam pamatojotees uf tam domam, ka winas nejauschi kufuschas uf semes redsamas. Lihdsigas domas fastopam ari widus laikos pee toreis flawenâ filosofa-teologa Ramerarija. Tas mahzija, ka jaunâs swaigsnes teefot zaur to redsamas, ka winas no pafaules telpas besgaligeem dsifumeem kustotees taisnâ linijâ pret semi un wehlat tapat taisnâ linijâ atkal attahlinotees. Riccioli, kahds to laiku tikpat flawens mahzits wirs pahrspehja scho isskaidrojumu ar wehl dauf brihnischfigaku. Winsch apgalwoja, ka jau no radichanas laika fahfumeem esot swaigsnes, kuras no weenas pufes spihdot un no otras esot tumfchas. Ja nu Deews zilwekem gribot dot kahdu sewischku sihmi, tad winsch pagreeschot kahdu swaigsni, kura pret mums lihds schim bijuse ar sawu tumfcho pufi, ap winas ast un ta teefot redsama, kamehr ar zitu greefeenu wina atkal muhsu skateem pasuhdot. Ja eedomajamees, ka til mulkigs isskaidrojums preekfch 300 gadeem tika usstatits ka dsikako pehtijumu panahkums, tad tikai pilnigi waram fapraft, zilmilfigi gahjuschas uf preekfchu no ta laika dabas sinatnes. Ari leelais Nutons peerahdija sawu garigo spreeduma spehju atteeziba uf jauno swaigschnu buhtibas jautajumu. Kahdu reis draudfigâ farunâ winsch isteizâs sawam draugam Konduitam: „Es turu par eespehjamu, ka jaunâs swaigsnes, kuras manitas usleefmojot pee debefm tur, kur eepreekfch neweenas swaigsnes nebija, ir warbuht tifuschas aisdedfinatas no kometam, kuras winam usgruhdas un ka tam lihdsigi waretu klahtees kahdu reis ari muhsu faulei. „Schim

leelā wihra domam protams netika peegreesta peenahzīgā wehriba ne no wina laika beedreem, ne ari no wehlakeem pehznahzejeem, jo domaja, ka wezuma pšahpiba winam usnabhufe, kad winsch domajis par eespehjamu, ka kahds pafaulēs kermens, pat wesela faules sistēma waretu eet bojā zaur uguni.

Par tahdas pafaulēs degšanas zehloneem Nutons wareja turet tikai kometas; kahdu zitu domu šchai sinā winam nebija. Tikai 19. gadu fimteni Heilbronnas ahrstis Roberts Maiers, kurfch palizis nemirštigs ar saweem pehtijumeem par siltuma mahzibu, usrahdija pirmo reis eespehjamu un peeteekofschu zehloni tahdai pafaulēs degšanai. Winsch aisrahdija us to, ka ja diwi pafaulēs kermeni fadurtos, tad isjeltos tik milšigs mechanisks efektis, ka abu kermenu materija azumirkli nahktu breefmiga karstuma stahwolli waj pat pahwehrstos par kwehloschu twaitu. Tahdi gadijumi pafaulēs telpas dšikumos, pehz Maiera domam, ir jaunās swaigsnes. Lihds ar to winas teef nostahditas par wisleeliskakeem kosmosa (pafaulēs) notikumēem kahdi ween war atgaditees, jo naw nēka warenaka, kā weselu pafaulēs kermenu un faules sistēmu istuschana kwehloschās gahsēs. Nu atlikās wehl jautajums, waj schis jehdseens faetas ar pateesibu. Lai schai sinā waretu nahkt pee skaidribas, bija wajadšigi jauni palihga lihdsjeki, zaur kureem muhsu atšina tiktu peeeetamata, nekā lihds schimtas bija eespehjamš; bes tam bija wajadšiga atkal jaunu swaigschnu parahdīchanās, lai jaunos lihdsjekus waretu ari likt leetā. Abi prašjumi peepildijās pehdejo 50 gadu laikā weens pehz otra tik leelā mehrā, ka pahrspehji pat wisleelako kas bija gaidits.

Wispirms tika radits jaunais nowehroschanas palihga lihdsjekis un, proti, spektroskopš. Kā katris isglihtots zilweks muhsu deenās sin, spektroskopš ir instruments, ar kuru eespehjamš usrahdit kahda gaismas kermena šifisko fastahwu un noteikt winā kwehloschās substanzes. Katrs kwehloschš gahšweidigs kermens rada spektroskopā weenu waj wairakas krahstos linijas, kuru skaitis, stahwolli, krahfa ir noteizofchi preeksch tās gahsēs, kura, kwehlodama, scho gaismu isstaro. Schis linijas ir preeksch kwehloscha uhdenrascha zitadas kā preeksch flahpekla, no degoscha dsels twaita zitadas kā no kwehloscha twaita weidiga natrija. Tahdā kahrtā ar spektroskopā palihdsibu war isšinat, waj kahdā kwehloschā pašchpibdigā twaitā deg uhdenradis waj flahpekli, dsels u. t. t. Katrs kwehloschš, zeets waj schkidrs kermens rahda spektroskopā sakarigu nepahrtrauktu krahfu lentu, spektru, kura pehz skata beidsās weenā galā ar sakanu, otrā wioletu krahfu. No kahdām weelam fastahw tahds kermens, to no minētām krahfu lentam newar isšinat. Tomehr, ja tamlihdsigs kwehloschš zeets jeb schkidrs kermens ir apnēmts no gahšweidigas segas, kuras temperatura ir semaka nekā pašcha kwehloschā kermena, tad krahfu lenta rahda tumschās schkehrslinijas: ja gahšweidigas segas temperatura ir augstaka nekā kwehloschā zentralā kermena temperatura, tad us krahfu lentas tahlakā pamata gaischas linijas. No scho schkehrsliniju daudsuma, stahwolka un stipruma war spreešt tahlak par kwehloschajā atmosferā at-

rodoschos kermenu šimisko dabu un tā tad pašht scho degoscho atmosferu weelu fastahwu tikpat skaidri, kā kad šimikis tās buhtu analizejis. Tapehz ari tahdu pehtischanu sauž par spektralanalizi.

Tumscho un gaischo liniju skaitis kaut kahda pašchspibdiga kermena krahfu lentā jeb spektrā ir beeschi loti leels un lai dabutu drošču spreedumu par to, kahdas weelas tur kwehlo, ir wajadšigs loti pamatigi šinat liniju stahwolli spektrā. Preeksch ta ir atkal wajadšigi loti šmalši mehrojamee aparati. Kad pehz spektroskopā atrašanas pirmā jaunā swaigsne usleesmoja majā 1866. g. Seemeku Krona šimē jaunais aparats bija wehl pawisam nepilnigs. Neskatotees us to winsch tomehr wareja rahdit pahrsheidsoschus panahkumus, jo jaunajai swaigsnei bija reišā diwi weens otru pahrschajofchi spektri un, proti, krahfu lenta ar tumschām schkehrslinijam un bes tam pahr to spektrs, kurfch fastahweja no leela pulka gaischām linijam, tās norahdija us degoschu uhdenradi. Kaut ko tam lihdsigu wehl nebija rahdijufe agraf neweena swaigsne un astronomi un šifiki bija augstakā mehrā pahrssteigti. Kā lai tahdu parahdibu isstaidro?

Weeni turejās pee ta, ka jaunā swaigsne no schkuma ir bijufe faule, lihdsigi muhsu faulei, bet tad aif nesinameem zehloneem wina is fewis peepeschi attihstijufe leelu daudsumu kwehloscha uhdenrascha, zaur ko ir notikufe šinamā usleefmoschana un winas spektrā zehluschās gaischas linijas. Pee tam wini atšauzas us to faktu, ka minētā swaigsne naw teeschi kā jauna parahdijufe, bet atrodas kā maja 10. leeluma swaigsnite us swaigschnu kartes, jauna ir tikai winas peepeschā gaismas peeaugschana. Dree turpreti domaja, ka sem diweem spektreem saprotami diwi pafaulēs kermeni un apgalwoja, ka tai notikumā redsama diwu kermenu teescha sadurschana, kā Roberts Maiers to istehlojis. Galiga spreeduma tomehr nebija. Tad 1876. g. parahdijās atkal jauna swaigsne, schoreis Gulbja šimē. Ari wina, tāpat kā agrakā, rahdija dubultspektru un scho swaigsni isdewās usnēmt ar spektroskopu ari tad, kad winas sposchums jau bija loti wahisch. Pee tam israhdijās, ka krahfu lenta ar tumschajām schkehrslinijam mas pamasam nodšisa un beigās palikās tikai daschas kwehloscha uhdenrascha linijas. Swaigsnes spektrs pehdigi lihdsinajās kosmisko miglas plaukumu spektram. Nu zehlās jautajums: waj wina teescham ir tahdā miglā istufufe? Ja usleefmoschānu peenemam kā diwi pafaulēs kermenu sadurschanos, tad katrā šinā tas bija domajams, tomehr wišs tas bija tikai hipotese.

1892. gadā semes eedšihwotaji tika atkal pahrssteigti no jaunās gaischas swaigsnes parahdīchanās un, proti, Ormana swaigschnu šimē. Pa to laiku spektroskopš bija tizis tahlak papildinats, fewischti zaur to, ka bija mahzijuschees spektru ar wina gaischām un tumschām linijam nofotografet. Schis bija milšigs solis us preekschu, jo fotografetu spektru, tā šauktu spektrogramu, war usglabat un katrā laikā pahrmeklet un ismehrot; tāpat ari šinatnei nu wairs newajadjeja atšauktees us weena waj daschu nowehrotaju azumirkla nowehrojumeem, bet fotografiskos us-

nehmumos winai bija paleefošchi dokumenti par parahdibam, kuras sen suduščas. „Ormana“ jaunās swaigsnēs spektors kopibā rahdija to pašu flatu, to agratās jaunās swaigsnēs bija rahdijuščas, bet zaur wina fotografishteem usnehmumeem wareja nahst attal drufku tahlat.

Un, proti, zaur pamatigu salihdsinaschanu israhdijās, ka ņhajā spektrā gaischās un tumščās uhdenrascha linijas bija redsamas zeeti blakus un ka fewischti tumščās linijas bija drufku nowirņitas no winu normalā stahwolka pret wioleto spektra galu. Tahdai liniju nowirņisanai spektra liniju stahwolki ir janoteek tad, ja gaismas awots (te tā tad minetā swaigsne) tuwojas nowehrotajam ar miņņigu ahtrumu, kamehr liniju nowirņisanās us ņarkano spektra galu noteek tad, ja gaismas awots attahlinajas no nowehrotaja. No nowirņisanās leeluma war aprehkinat kustibas ahtrumu. Lihds ar to drihs israhdijās, ka tikai sem augsta ņpeedeena efoņhee kwehloņchi metala twaiti rada winu spektrā tumņchu un gaischu liniju pahrus, pee kureem tumščās linijas ir wirņitas us wioleto galu, tā ka us tahlās nowirņisanās pamata newar bej tahlakeem peerahdijumeem ņpreest par gaismas awota kustibas ahtrumu.

Tahds bija stahwolks, kad februari 1901. gadā attal parahdijās jauna swaigsne Perseja ņihmē. Sau tuhli nahkoņchā wakarā pehs swaigsnēs atraņšanas isdewās Harwardtas swaigņnu luhkotawai nofotografet winas spektru. ņhis spektrs bija ar tumņchām linijām, lihdsigi muhsu ņaules spektram, bet no gaischām linijām nebija ne ņihmes. Swaigsne wehl arween peenehmās ņpoņchumā un nakti no 23. us 24. februari pahrspehja ar ņawu gaischumu wiņas ņemeta debesu swaigsnēs, tad wina ņakta lehnām dilt. Lihds ar to parahdijās winas spektrā ari gaischas linijas — uhdenrascha un kwehloņcha kalzija ņihme, kamehr pate swaigsne attahlinajās paņaules telpās ar 5,4 kilometru leelu ahtrumu ņekundē.

Swaiigsnes un winas apņahrtnes fotografishte usnehmumi pirmajā laikā neņneedsa neka fewiņchka, bet 23. augustā profesors Wolfs Heidelbergā usnehma kahdu koti labu fotografiju un tā rahdija, ka us deenwideem no jaunās swaigsnēs ir ņmalka eegarena miglas maņa. Nakti us 20. ņeptembri ņchi swaigsne tika nofotografeta Jorkas swaigņnu luhkotawā un israhdijās apklahta ar ņpiralweidigu miglu, no kuras weena data bija lihdsiga profesora

Wolfa useetai miglai. Likās, swaigņnu luhkotawas usnehmumi nowembra ņahlumā ari rahdija ņcho miglu, bet ņalihdsinot tos ar Jorkas luhkotawas usnehmumeem, nahja pee teem pahrsheidņoscheem rezultateem, ka miglas apņegs ņeņchu nedelu laikā bija isplehteēs un proti ar tahdu ahtrumu, kahds nekad agrak nebija nowehrots pee stahwu swaigņnu debescha preeeņņmeteem. Tas wiņs israhdijās par ņchaufmigas katastroņas ņekam, un ja rehkina atpaka miglas isplehņchanās ahtrumu, tad miglas materijai waja-dņeja atstahst swaigsni laikā no 8. lihds 17. februarim. Kas tad nu ir ar mineto swaigsni notizis? Spektroņkopishte pehtijumi wehl nedod ņchim jautajumam nepahsprotamu atbildi, bet wini runā gan ņkaidri par katastrofu, kura ar mineto swaigsni notikuse. Par to newar buht ņchaubu, ka miglas ņlahni, kuri aptwer mineto swaigsni, ir isplehtuņcheēs tahdā attahlumā, kureņ daudņreis leelaks par muhsu ņaules attahlumu no ņemes. Ir japeenem, ka minetā swaigsne ņawā zekā zaur paņaules telpām ir ņaduhruņēs waj nu ar kahdu zitu swaigsni, waj ari ar kosmisteem meteoreem, waj miglas mahkoneem, zaur to zehluņēs nejauschā usleesmoņchana. Tad materija, kura palikuse par ņpihdigu, ir pa daka zaur ekņploņiju no katastroņas weetas attahlinajusēs un lihds ar to kosmisko mahkonu daka tikuščas apgaismotas un mums redsamas tahdā mehri, tā usleesmojochās swaigsnēs gaismas stari muhs ir aissneeguschchi. Miglas apņegas ahtrā paleelinaschanās isņkaidrojama zaur to, ka wina notika ar gaismas ahtrumu tahdā kahrtā, ka gaismas stari aissneedsa arween attahlakās miglas daka. Pate swaigsne drihs ņaudeja arween wairaf ņawu ņpoņchumu un winas spektru bija eespehjams fotografet wehl tikai pee fewiņchki isdewigeem apstahņkeem. Tas preeņņņhimgā kahrtā isdewās profesoram Hartmanam Potsdamā, wiņch labi nofotografēja tās spektru pat wehl tad, kad swaigsne, oktobri 1907. gadā, bija nodņifuse lihds weenpadņmitajam leelumam. Israhdijās, ka spektrs peenehma leelu lihdsibu ar kosmisko miglas plankumu spektru, un profesors Hartmans domā, ka pa ņinamu jaunu swaigņnu attihstibas laiku us winām kwehlo tās pašas gaseš, tā us miglas plankumeem. Tomehr no ta nawa taiņams ņlehdsēens, ka jaunās swaigsnēs ņaktiski beidsas ar pahreju kosmistā miglā, jo minetais spektrs beigās tomehr daschā ņinā isņņkhihriās no miglas plankumu spektra.

(Turpmak wehl.)

Biologiskas parahdibas.

З. Новикова.

VI.)*

Apņahrtnes peemehroschana zaur tehniku.

I. Liklab peemehroschanas tā winas paahtrinashanas pirmawots ir ideja. Lai ko raschotu nepēzeeschami waja-

*) Stat. „M. B.“ 5. num.

dhigs eedomateēs tahdu leetu stahwolki, kahdu domā ņasneegt. Lai raschoshanu paahtrinatu, tad wajaga eesahkt ar to, ka eedomajās ahtrafu darba metodi nekā lihdsņchinejā ir. Un preeņņ tam wajaga jaunās idejas — pareisaki isņakoteēs — wajaga ko jaunu isgudrot. Isgudrojums ir jebkura paahtrinajuma awots, bet isgudrojums nosihmē ari, jaunās

atteezibas nodibinaschanu stary ahrpafauli uu individu. Zilweks nowehro leetas, kuras ap wina; pee tam winam eenahf ideja, ka ir eespehjams us to darit leelaku eespaidu, ja pee leetas keras zitadi nekà wina preekschtetschi. Schis ahrejo leetu eespaids us nerwu zentreem ir pateefibas atradums jeb — no psichologiska weedokta — paswa pee lahgoschanas. Te war nowehrot, ka dabiskas parahdibas felo weena otram bes nekahda pahtraukuma. Paswa pee lahdsiba ir aktiwàs peelahgoschanas teeschais zehlonis; ahrejam eespaidam us nerwu zentreem (pateefibas atradums, issina) felo nerwu zentru atspars us ahrejo pasauli, tas ir produktija.

Isgudrojums, kura nosuhts ir paahtrinaschana, no pascha fahuma dalas diwi leelas nosares: ja tas atteezas us leetam, tad to war apsihmet par techniku; ja tas atteezas us zilwekem, tad to sauž par organizacija.

No firmas fenatnes zilweks jau sinaja, ka winam ar dabisku leetu palihdsibu eespehjams paahtrinats fawas apfahrtnes pahrwedoschanu. Tee ir instrumenti jeb eerotschi. Technika ir pat wezaka par zilweka dsimuuu. Daschas pehrtiku sugas leetas sinam, ka saru war leetot ka swiru, un foti tijams, ka Pithecanthropus erectus, no kura zehlees muhsu dsimums, laikam sinajis dauds wairak ar to eesahft.

Wispirms eerozi pagatawoja no preekschmeteem, kuras nehma taisni no dabas, pehz tam schee preekschmeti pahrwedoti un pahrgrositi preeksch zilweku wajadfibam. No atmenu zirwja, weeniga muhsu preekschtetschu eerotscha diluwiala laikmeta, lihds wispilnigaka muhsu laiku elektriskam maschinam redsam, ka technika spehruse milsu fokus us preekschu. Un progresa staigatais zeksch aisweenam zentees pehz laika pamasinaschanas.

Apluhkofim kahdu wezu isgudrojumu. Kad zilweli eesahfa nodarbotees ar semtopibu, wini preeksch semes apstrahdaschanas droschi ween leetoja lahpsu. Kahda deena tad kahdam eeschahwas prahta ideja, ka semi waretu dauds ahtraki usirdinat, kad lahpsu sawadi isweidotu un listu to lopeem wiltt. Ta bija isgudrots arklis. Ta mehs esam gahjuschi no isgudrojumu us isgudrojumu, no muhsu sentschu weeniga instrumenta lihds jaunako laiku ziwilizacijas brijnuma darbeem. Nweenam papildinajumam nebija nekahds zits mehrtis, ka laiku eeguh; pat muhsu neschpetnajeem leelgabaleem naw zita mehrtka. Ikdeenas isgudro jaunus, kuzi ikreis war isschaut arween wairak, tas ir, tee war tai pascha laikà nogalinat leelaku pulku zilweku.

Isgudrotaji gan ne ikreis domaja taisni saihfnat laiku; wina mehrtis drihsak bija spehka waj puhu eetaupischana. Bet weenalga apsinigi waj neapsinigi, ikweena jaunà instrumenta isgudrojums zentàs saihfnat laiku.

Nebuhtu nemas wajadfigs peewest peemehrus. Stefenfona lokomotive gahja ahtraki nekà sirgi; jaunlaiku lokomotive eet desmit reis ahtraki nekà Stefenfona lokomotive, un elektriska lokomotive, kuru warbuht rihtu pat isgudros, strees laikam 200 werstes stunda nn padaris eespehjamu no Wines us Parisi nobraukt 8 stundas, kamehr tagad jabrauz 24 stundas.

Sa nu shtaki analijejam eerotschu isgatawoschanu, tad

ari tur atrodam aktiwo un paswo stahwofli. Paahtrinaschanu zaur techniku weenuf safneeds zaur zilweka eespaidu us ahrejo pasauli un otrup zaur zilweka pascha istureschanos. Zilweka eespaids us leetam parahdas wispirms eeksch tam, ka winsch tam dod weidu, peemehram, winsch lahpsu dod sawadu lihkumu, lai no tas isnahktu arklis. Te isgudrojums simejas taisni us leetam. Bet zilweks war ari atrast, ka raschoschanu winsch war paahtrinats ari pats zitadi isturedamees. Schai sinà jo swarigs isgudrojums ir tas, ka weenadus darbus dara weena laidà un zaur to eetaupa dauds laika. Kad nerwu straume pafermeni pluhst tikai us weenu puff, tad ta top ahtraka; ja nu weenu un to paschu kustibu atfahrto, tad ta norisfnajas ahtraki. Zilweks jau deesgan agri pamanijis, ka weenu pasak otram daridams weenadus darbus, dauds ahtraki safneeds mehrti, nekà ferdamees drihs pee schahda drihs pee tahda darba. Nemfim gluschi parastu peemehru. Grammatu usgreesch dauds ahtraki, kad wispirms usgreesch augschejas lapas un tikai tad atkal pehz rindas usgreesch lapu malas. Darba dalischanu war isdarit weena un ta pate persona. Ta ir organizacija dihgilis. Ta ir, ta fakot, pretsoziala, tapehz ka to war isdarit ari weena persona. Bet organizacija tapat zelas no isgudrojuma ka technika, jo darba metodi, kura ir ahtraka par agrato, wajaga tapat isgudrot ka kahdu jaunu instrumentu. Turpmat redsefim, ka organizacija ir ne masak swarigs faktors pee paahtrinaschanas ka technika. — Technikas safneegtos panahkumus tautsaimneeki jau sen pareisi nowehrtejuschi. Bet pee tam wini faktus apluhkojuschi no dinamiska stahwofka un tahlak naw gahjuschi. Ta peem. Pauls Leroy-Volje faka, ka 1883. gadà Franzija bijuschas 71,501 twaitu maschinas, kuras spehjuschas atihst 4,800,000 sirgu spehkus. „Sa scho skaitli wairo ar 20, jo ik sirga spehks ir lihdsigs 20 zilweku spehkam, tad isnahf spehks, kuru war strahdat 96 miljoni zilweku. Ta ikweenam no 10 miljoneem strahdneeku ar kauleem un meesu (jo toreis Franzijai bija tik dauds wiheerschu) bija 10 wehrgi no dsels us tehrauda.“ Un tas pateescham peerahda technikas leelo swaru. Bet wehrgu tureschana ir tikai lihdsellis; wajaga eet tahlak un apluhkot ari scho wehrgu darbibu, lai ta buhtu kahda buhdama, arween ta atwedinama us ahrpafaules pahrwedoschanu. Ja ir twaitu maschinas, tad tas beigu beigàs apsihme, ka 10 miljoni franzuschu zaur schim maschinam war isdarit tikpat dauds pahrgrosibas ka 100 miljoni zilweku, kureem naw maschinas. Pats par sewim saprotams, ka japeebilst: tai pascha laikà. So kad jau franzusis, maschinas pabalstits war padarit to paschu darbu, ko desmit franzuschi padara desmit reis ilgakà laikà, tad winam no tam nekahds labums naw atlehjis. Schi peesihme par laiku ir paschu leetu dabà, ka ta pate par sewi saprotama un to sewischi nemas newajadsetu peeminet. Un ta ari tautsaimneeki par to neruna. Bet ja faka, ka franzusis ar sawam maschinam war pastrahdat 10 wihru darbu tai pascha laikà, tad tas beigàs nosihme to paschu, ka ikweens no wina darbeem winam prasa desmit reis masak laika, nekà bes maschinam. Ta tad techniku war atwedinat us laika saihfnaschanu.

Mechanikas mahzibas grahmataš mums šata, ka zilweš war attihst it weenā sekundē spēhtu no 5 meterkilogramēem. Tā tad teoretiski runajot, zilwekam wajaga weenas peekt-datas sekundes, ko pazelt weenu kilogramu peežu metru augstumā. Bet ar hidrauliska krahna palihdšibu weens strahdneekš masat nekā 2 sekundēs war pazelt 20 tonnus weena metra augstumā. Un zaur to panahktš, ka preekšch weena kilograma pazelšchanas weena metra augstumā strahd-neekam newajaga weenas peekt-datas sekundes, bet tikai desmittuhkstoto daku no weenas sekundes.

Wispahrinašm šcho dinamisko weedokli. Angliju stati-stikis Mulhals aprehkinajis, ka pamatojotees uš techniku, kahdu itweena tauta pahrwalda, ikkuras tautas spēhtu war aprehkinat pehdu-tonnos, pehž kam isnahš schahdi skaitki: Šaveenotās Walsstis 1940, Leelbritanija 1470, Wahzija 922, Franzija 910, Italiija 380. Ja šchee skaitki ir pareisi, tad tee šata ne masat, ka amerikani zaur šawu techniku šawu apkahrtni war pahrgroft diwreij ihšakā laikā nekā frantschi un sešchreij ihšak nekā italeešchi.

Wispahrim nemot ir glušchi pareisi, šaimneeziškās parahdibas istehlot no dinamiskā weedokla, bet tas tomehr nošimē apstahtees pušžekā. Nepeeteek ar to, ka šata, wihrs, kas agrat ar šaweem mustuteem pa darba deenu spēhja peewaret 150,000 kilogramus, tagad ar mašchinu palihdšibu tai pašā laikā spēhž peewaret 1,500,000 kilogramus. Bet ja šata, ka pahrgroftiba, preekšch kuras agrat wajadseja 10 stundas, tagad isdarama weenā stundā, tad šaimneeziškā parahdiba isšklaidrota lihds pašcheem pamateem. Zilweš, kam buhtu neaprobeshota wara, waretu pašauli pahrwehrtit nukka laikā, wišch buhtu wišwarens. Dinamiskais un pšichologiskais weedoklis beš schaubam šakuhst weens otrā. Bet dinamiskais weedoklis ir abstrakts un neta neta muhsu fantazijai, kamehr pšichologiskais weedoklis ir glušchi šklaidrs.

Kamehr es šchis rindas rakstu, tamehr automatiskis aparats apuhdeno manu dahrsu. Ja manis apdšihwotā semē peeteekošchi lihtu leetus, tad šchis aparats buhtu newajadšigs un tas ari netad nebuhtu isgatawots. Bet tā ka leetus ir retš, tad šchis aparats dara mahškliski to, kas dabiskā kahrta nenoteek: tas taifa mahšklisku leetu. Tā tad šinamā telpā tas pahrgroša klimatu. Ja šchis automatiskais aparats nebuhtu isgudrots, tad kahdam zilwekam wajadsetu dahrsu ar šchlahkstu apschlazit. Tagad šchis wihrs dara ko zitu, tā ka wišch war istihreit manas alejas un aplopt manas pušes tai pašā laikā, ko wišch zitadi buhtu patehrejis preekšch dahrsja aplaistishanas. Tad deenā, kad mums preekšch itweenas darbības buhs mašchinas, seme buhs pilnigi peelahgota muhsu wehlejumeem un jo pilnigati buhs muhsu instrumenti, jo ahtraki peepildisees šchis eerihkojums.

Te es rahdiju kahda eerotšcha lomu, un tagad man šajata kahdi wahrdi par pašchu eerozi. Kahdas leetas pelna šcho nosautumu? Kahda starpiba ir starp ahrpasaules peelahgošchanu un techniku? Waj nams ir eerozis jeb waj ahrpasaules peelahgojums? Tapat eela waj kanalis?

Wispirms japeešimē, ka šmallas definizijas taut-

šaimneeziškā dachreij ir nespeshjamas. Tislab dabā tā šabeezdribā wišš šapluhst kopā. Nemanot pahreet no weenas parahdibas uš otru, beš nekahdas stingras pahrejas. Dtrup man jaatkahrto tas, kas jau agrat teiktš par kapitalu. Kahds preekšchmets top par kapitalu zaur šawu stahwokli. Bet tāpat kahda leeta war buht baudas awots (ta ir ahrpasaules peelahgošchana), waj ari zaur šawu stahwokli buht eerozis. Kahdam individam ir dšihwoklus un tas to apdšihwo. Dšihwoklus winu fargā no negaiša. Tā tad tam ir pašcham par sewi mehrkis. Bet kahdu deenu ihpachneekš šawu dšihwokli pahrwehresh par darbnizu, kur pagatawot kahdu preekšchmetu, un dšihwoklus tad wairs naw pašcham par sewi mehrkis; tas top par lihdsekli, par instrumentu, tāpat tā kahda mašchina waj auschamas stelles. Tapat eelu war ušskatit par ahrpasaules peelahgojumu (kā dšihweš ehrtuma awotu), bet zits to war ušluhtot par instrumentu, kad eela kalpo kahdas rudas iswadashanai, kuru kahdā fabrikā isstrahdā. Tā tad atrodam, ka naw eespeshjams šklaidri noteikt, kuri preekšchmeti ir eerotšchi un kuri atkal ne. Bet wispahrim par eerozi war apšihmet jebkuru leetu, kuru zilweš pagatawojis ar noluhstu, paahtrināt dabiskās apkahrtnes peelahgošchanu.

Pats par sewi šaprotams, ka šakars starp gala mehrti, planeta peelahgošchanu un instrumentu beeschi guk til tahlu weens no otra, ka to gruhti pamanit. Tā peemehram war jautat, kahds šakars ir starp fabriku, kura pagatawo mašchinas preekšch grahmatu eeseeshanas, un apkahrtnes apstahkeem un peelahgošchanu. Ubi šchee darbi weens no otra stahw til tahlu, ka winus šaweenojoškā šaite wairs naw netaš pamanama. Bet tomehr šchi šaite pastahw, un tiklihds papuhlas leetas jo šihkati analiset, tad to tuhli pamana. Šinatne ir ta, ar kuras palihdšibu mehš ahrpasauli wišdrihsakā laikā waram peelahgot. Un šinatne noguldita grahmataš. Lai grahmataš waretu jo ilgat leetot, tās wajaga eeseet. Šchis darbs weizas ahtrak, kad ir sewiškās mašchinas preekšch tam. Kas nu šchis mašchinas taifa, tas neteeschi peepalihds planetu peelahgot zilweku wajadšibam; bet wišch to dara til neteeschā kahrta, ka šakars starp abeem darbeem leetas netaš nepastahwam. Šchis peemehrs war noderet preekšch wišcheem lihdsigeem gadijumeem. Tikai newajaga aismirš, ka nepeeteek ar šisistās apkahrtnes peelahgošchanu ween, — ka wajaga pahrwehrtit ari zilweku apkahrtni. Muhsu deenās pašaulē plošas nerimstigi karšch . . . Šaprotams, ka karam nolemti spēhli eet šudumā preekšch šaimneeziškās produkzijās. Kad zilweš waretu peedabut wairs weens otru nekautees nost, tad semeš wiršus peelahgošchanai waretu isleetot daudš leelatus spēhtus, un peelahgošchana eetu daudš ahtrak uš preekšchu. Lai šcho paahtrinajumu waretu panahkt, wajaga darit eepaidu uš zilwekeem un šchim noluhkam ari wajaga leetot instrumentus (mašchinas preekšch papira isgatawošchanas, drukas mašchinas, telegrafi u. t. t.). Šchi technika wehl wairak attahlinajas no tās, kura kalpo teeshai peelahgošchanai, bet tomehr peeslejas šchaj, jo eepaidš uš zilwekeem ir aplinks, pa kuru beidšot nonahkt pee semeš pahrwehrtishanas.

Pirija pirmais sinojums par ſawu ſeemela pola zelojumu.

Pafcha Pirija pamatigais sinojums par ſawu jaunu laimetu darinofcho darbu, par nedekam, gadeem un gadu deſmiteem, kas pawaditi zenschtees un zihnotees, kas norifinajās, pirms stiprais gribas ſpehks dabuja peedſihwot gawiles, teel tagad drukats reisā angſu ſchurnalā „Hampton's Magazine“, kahdā amerikānu un kahdā italeeſchu laifrakſtā. Perſoniba, kas ſeedo wiſu ſawu dſihweš ſpehku beš atlikuma ſawa augſtā mehrika ſaſneegſchanai, dweſch zauri wiſam ſchim sinojumam par ſeemela pola ſaſneegſchanu. Kad wiſch atronas mehrika galā, wiſam gara azu preeſchā parit garam wiſt tee 23 muhſcha gabi, kas bija ſeedoti ſchi azumirka ſaſneegſchanai, deht kura wiſas leelās paſaules tautas gadeem ilgi zihnijufchās. Bet preeks un gawiles neparahdas preezas pahrfuhſejumā. Nedekas un mehneſchi ar meeſſku peepſeſchanos, kahdai naw peemehra, bija patezejuſchi: un mehriks ir ſaſneegts, pahrfpehts, nu ir fiſiologiſka wajadſiba pehz meera, apluſt fantaſija un gribas ſpehks, kas til ilgi bija wehrſts uſ ſcho punktu. „Manš ſtipralais pagehrejums, kad biju ſaſneedſis polu, bija wehleſchanās pehz meera.“ Noguris Pirijs kriht pee ſemes un meegs ſagrahbi wiſu tajā weetā, kura jau no jaunām deenam bija bijuſe wiſa dſihweš ilgoſchanās. Bet ihſs ir atpuhtas brihdis, ſawads gara uſbudinajums aiſdſen ihſo meegu. Un kad nu wiſch peezekas un nu tuhdaſ uſſaht ſawus nowehrojumuš, iſpehta pola aplahrti, wiſu nomahz atkal atminās par teem eepreeſchejeem ſeptineem mehginajumeem, kuruš taš iſdarijis, lai ſaſneegtu polu. Aſtonpadſmit gaduš no ſawa muhſcha, labakoš wihra gaduš no 30. lihds 50. muhſcha gadam, taš pawadijis ſchini paſaules malā taflu noſt no zilwekeem, un tee ihſee peezi gabi, kuruš taš pa tām ſtarpam pawadijis ziwiliſetās ſemēs, bija ſeedoti tikai uſ jaunu ſagatawoſchanoš uſ jauneem ſeemeku zelojumeem.

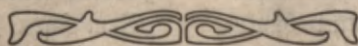
Sinojums uſſahdits toti plaſchā apmehrā, tā ka ta pirmā data, kas no wiſa lihds ſchim parahdijufes par paſchu zelojumu neſneedſ ne ko daudš interefantu, bet gan ſatura daſchu labu ſaiſtoſchu weetu un paſtahſtijumu. Kā Pirijs pee ſeemela pola, kuru taš ſaſneedſis 6. aprili 1909. gadā, uſturejees tikai trihšdeſmit ſtundas, taš wiſpahrf paſiſtams. Zaunš ir tomehr paſtahſtijums par dauſejām grehtibam, kas kawejuſchas Pirija doſchanoš zekā. Ekſpedizijas luga „Rufewelt“ ſarihloſchana, lai gan taš wiſam bija nododams 1. juliā 1907. gadā, nowilzinajās par kahdeem trim mehneſcheem, tā ka ekſpediziju wajadſeja atlikt uſ weſelu gadu un wehl ſtipraſs treezeens, kas, kā rahdijās, ekſpediziju gluſchi wareja iſſaukt, bija Morifa K. Dſchaſupa, „Peary Arctic“ kluba preeſchneeka nahwe. Pa to gada laiku gaidiſchanas, kura Pirijs paſtahwigi atradaš bailēs un zeribās, paſtahwigs uſjautriſchanas awots

bija daudſas wehſtules no iſpalihdſigeem iſgudrotajeem un pehtneekem zelotajeem: itweens dewa labu un gudru padomu, kā Pirijs waretu wiſdroſchal ſaſneegt ſeemela polu un netruhka ari jozigu iſgudrojumu, kahdi wiſam tifa peedahwati. Weens bija iſgudrojis kahdu peldoſchu loka galeriju, kura bija nowedama lihds pat polam; kahds zits nahza ar kahdu netizamu iſgudrojumu, proti ar kahdu trubu ſiſtemu, pa kuru no kahdas ſtazijas galejai grupai, kura zekotu tahtaſ uſ ſeemela pola ar kahjam waj ragawam, tiftu peepumpeti klahſt uſſuras lihdsjekki!

Pirmā data no juhras brauzeena lihds pat polarplatuma rinčam pehz paſcha Pirija uſſkateem neſneedſ neka ahrkahrteja, jo ſchahdu zelojumu jau buhtu warejuſe it labi taiſt ari itweena zita iſpreezas jachta. 19. juliā no kahdas walſiwju kehraju ſtazijas tifa noſuhtita uſ mahjam pehdeja ſina un tahdi nu Pirijs ar ſaweem beedreem bija atrauts no kulturas. Tahlakais brauzeens gahja gar Dufinſalam it tuwu pee Melwikas juhras lihſcha ſeemekeem, kur atronas maſas kapeneš, kuraš apglabatas ſlotu walſiwjkehraju meeſſgas atleekas, to wihru piſchki, kuri ſche pirmee iſſauſa zauri zeku. Schini apgabalā wiſgaram atronami daudſu pehtneeku kapi, kuri nodod behdigu leezibu par zilweka neſpehzibu zihnā pret muhſchigo ledu.

Pehdigi tifa ſaſneegts Jorka rags, patš tahlakais punkts uſ ſeemekeem, kur dſihwo zilweki. Sche atronas kahda ekſimofu kolonija, „Pirija ekſimofu“ kolonija. Tur mita kahdas tſchetras waj peezas dſimtas ar ſawām waſaras teltim. Ar ſaweem kajakeem ekſimofi tubdaſ aplenza „Rufeweltu“ un ſajuhſminati apſweiza ſawu wezo draugu Piriju, jo ſinaja, ka atbraukdams, wiſch teem neſweenigi labu. Pahreje Pirija ekſimofu zilts lozekki, — zilts ſkaita apmehram 200 galwas — tanī brihdi mita taiſni wairaf uſ ſeemekeem ſawoš medibu apgabalos, un tā ka Pirijam katrā ſinā wajadſeja winuš uſmeklet, lai no teem ſalihgtu pawadonuš, kureem funi, ragawas un ziti preeſchmeti un rihti, tad nedaudſas dſimtas tifa uſnemtas uſ luga, un wiſt brauza tahtaſ uſ ſeemekeem.

Ar to nobeidſas sinojums par paſchu iſtENO zelojumu; bet teel wehl paſtahſtišs kahds jozigs noſtahſts, kas toti labi rakſturo ekſimofu leelo ſinkahribu. Kahdā agratā ekſpedizijā Pirijam, kā ſinams, bija lihdsi wiſa ſeewa un ſchis dihwainais notifikums ſtarp ekſimofeem ſazehla tahdu eewehtiku, ka kahda toti weza ekſimofu wezmahte mehroja 160 kilometruš (144 werſtiš) garo zeka gabalu un atnahza no ſawas nometneš, lai apſkatitu balto ſeeweeti. Kad wiſas ſinkahriba bija apmeerinata, ta peeſehdās pee krahnšs un ſahka ſmeetees, ſmehjās arween diktaſ, tā ka tai aſaras riteja pa waigeem . . .

Gesta Berlings.

Selmas Lagerlöf romans.

(Turpinājums.)

Jo zildinoschi ir, redset divus skaitus jaunus zilvēkus israhdot mihlestibas laimes skatu. Neeenam neenamja prahda, ka scee skuhpsti waretu buht kas zits neta skatuwes azu apmahnijums, neweens nenojanda, ka senjora nosarka aif kauna, ka bruneneeks drebeja no nemeera. Wini wif tizeja, ka tas peeder lihds pee dshwās glesnas.

Behdigi Marianna un Gesta stahweja aif skatuwes. Wina atglaudija ar roku sew matus no peeres.

„Es pate sewis nesaprotu,“ wina teiza.

„Tsu, welns, Mariannas jaunfundse,“ fazija Gesta Berlings un sawilka seju waihstos, pee tam ar rokam taisdamas atraidoschu mahjeenu. „Skuhpstit Gestu Berlingu! Tsu, welns!“

Mariannai bija jasmejas.

„Wifa pasauale tatschu jau sin, ka Gesta Berlings ir ne atgainajams. Mans pahrschpums naw leelaks, ka to zitu.“

Un wini weenojās, ka teem jarahda jautras fejas, lai neweens newaretu nahkt us kahdam aisdromam par leetas ihsto stahwolli.

„Waj es waru pasautees, ka pateesiba nekad nenahks gaisma, Gestas kungs?“ wina jautaja, pirms wehl tee bija demufchees skatitaju widu.

„Par to Mariannas jaunfundse war buht drofcha. Kawaleeri prot klusu zeest, par teem es galwoju.“

Wina nolaida azis un sawadibas pilns smaids eero tajās ap winas luhpam.

„Bet ja nu pateesiba tomehr nahktu gaisma, ko tad laudis sahks par mani domat, Gestas kungs?“

„Wini nedomās neta. Wini sinās, ka schai leetai newar buht ne masakās nosihmes. Wini domās, ka mehš esam bijuschu sawās lomās un spehlejuschi tahlat.“

Wehl weens jautajums issogās no nolaihto plafstinu apakshas, no speesta smaids:

„Bet ko doma par to Gestas kungs pats?“

„Es domaju, ka Mariannas jaunfundse ir mani eemihlejufes,“ winsch smehjās.

„To Gesta kungam newajadsetu domat,“ atbildeja wina smaiddama. „Tad man Gestas kungs buhtu ar scho spaneeschu dunzi janonahwe, lai tam peerahditu, ka winam naw taisniba.“

„Seeweeschu skuhpsti ir dahrgi,“ fazija Gesta. „Waj par to ir jasamaksa ar dshwibu, lai taktu skuhpstits no Mariannas jaunfundses?“

Te winu kehra flats no Mariannas azim, kuresch bija tik as, ka winsch to sajuta ka duntsha duhreenu.

„Es wehletos juhs miruschu redset sew preekscha, Gesta Berling, miruschu, miruschu!“

Scee wahrdi atkal atmodinaja kahdu wezu ilgoshanos poeta kruhtis.

„At,“ winsch fazija, „kaut tatschu scee wahrdi buhtu kaut kas wairak neta wahrdi ween! Kaut wini buhtu bultas, kweas ischaujās no tumfcha beesofna, kaut tee buhtu

nahwes sahles waj dunzis. — Kaut wineem buhtu ta wara scho nabaga kermenī nogalinat un dot manai dwehselei brihwibu!“

Wina bij atkal atdabujuse sawu meeru un smaiddija. „Muffibas,“ wina teiza, fatwerdama ta elkoni, lai dotos pee weeseem.

Wini palika sawos kostimos un winu triumfs atlahrtojās wineem parahdotees publikā. Wif wina flaweja, neweenam neradās ne wismasakas aisdromas.

Balle gahja sawu gaitu, bet Gesta Berlings behga no dejas sahles projam. Wina firds lozijās sem Mariannas skata, itin ka to buhtu kehris ast trihts tehrauds. Winsch saprata koti labi winas wahrdu nosihmi. Kluht no wina mihletai bija kauns, kauns bija wina mihlet, kauns, sliktaks par nahwi. Winsch gribeja nedejot wairs ne muhscham, gribeja wairs nekad ne redset wina, scho skaiso seeweeschu. Tik pahrak labi winsch sinaja, ka schis spulgās azis, scee farkanee waigi neleesmoja winam. Ne preeksch wina dejoja schis weeglās kahjas, ne preeksch wina skaneja scee apspeestee smeekli. Ja, ar wina dejoj, ar wina schkelmotees, to winas wareja, bet kluht nopeetniba par winejo neweena newehlejās.

Poets dewās smehkejamā istabā pee wezakajeem kungeem un eemehma weetu pee kahrschu galda. Zaur gadijumu winsch noschdās pee ta pascha galda, aif kura sehdeja warenais Bjernes ihpachneeks; tas te spehleja, te tureja banku un wefela guba feschu un diwpadfmitfchilinu gabalu sakrahjas tam preekschā.

Spehlets tika patlaban augsti, bet Gesta eenesa spehle wehl jo straujaku ritumu. Parahdijās satās kreditbiletēs un naudas ischupa warenā Melchiora Sinclera preekschā auga minuti pehz minutes.

Bet ari Gestas preekschā krahjās arween wairak wara un papira naudas un drihs ween winsch bija weenigais, kuresch wareja isturet kauju ar Bjernes ihpachneeku. Un tad nebij ari ilgi, ka wifa leelā naudas ischupa no Melchiora Sinclera pahrzetoja pee Gestas Berlinga.

„Nu, Gesta!“ issauzās muischas ihpachneeks smee-damees, kad wifu bij paspehlejis, ko ween sagrahbajis makā un kabatās, „ko lai mehš tagad eesahkam? Es esmu pilnigi aplaupits un ar aishemtu naudu es nekad nemehdsu spehlet, to es esmu apfolijees sawai mahte!“

Bet winsch atrada kahdu isēju. Winsch paspehleja sawu pulstini un bebra kashoku un bij patlaban fataishees likt us spehles sirgu un kamanas, ka Sintrams wina no tam attureja.

„Leez tatschu reis us spehles kaut ko kas atmaksajas,“ sauza winam kaunais Forsas kungs. „Rem kaut ko kas scho nelaimeschandās flogu ari war laust.“

„Welns wina fina, ko lai es nemu!“

„Rem sawu farkanako firds ašni, Melchior, spehle us sawas meitas!“

Zikrulu dseesma.

Gabriela Matka.

„To Sinklera kungs war meerigi un drofchi,“ smehjās Gesta. „Schis mafas es nekad nedabuschu fawā pajumtē!“

Warenais Melchioris ari newareja atturetees nesmehees. Winsch ne labpraht zeeta, ka Mariannas wahrdu mineja pee fahrtschu galda, bet schi ideja bij par traku, lai par to fakaunotos. Nospehlet Mariannu Gestam — ja, to winsch wareja meerigi un drofchi.

„Tas ir, Gesta,“ winsch paskaidroja, „sem ta nolihguma, ka, ja tu wari eegubt winas jawahrdu, tad es fawu tehwa fwehtibu leeku us schim kartim.“

Gesta tam pretim lika wisu fawu winnestu un spehle fahlas. Winsch winneja un muischas ihpafchneeks Melchioris Sinklers meta spehli meerā. Winsch pret scho nelaimeschanos nespehja zihnitees, to winsch redseja skaidri.

Bija paschulait pusnatts. Skaisito damu waigi fahka nobahlet, matu zirtas jauzās no faskajuma ahra, spizes bija fabursitas. Wezās kundses uszehlās is faweem diwanu stuhrischeem un fazija, ka fwehtki esot ilguschi pilnas diwadfmit stundas, tā tad esot laiks dotees mahjup.

Un skaisitajeem fwehtkeem pateesī bija jabeidsas; tad Lilientrona twehra pats pehz wijoles un spehleja pehdejo poltu. Ramanas brauzja pee durwim, wezās kundses tihstijās tashokos un kibelmizēs, wezee kungi meta schalles ap kasku un pogaja zeeti filtos filza jahbatūs.

Bet jaunee newareja atrautees no dejas. Tee dejoja wirsdrehbēs. Ta bija traka, ahrprahtiga deja. Tikko kawaleeri fahdu damu weda pee krehsla, nahza otrs un aisrahwa to atkal lihds dejā.

Pat gruhstfirdigais Gesta Berlings tita eerauts lihds wirpuli. Winsch gribeja nodanzot fawas behdas un pasemojumu, winsch gribeja dejā eededsinat dshiwes preeku fawās ašnis, winsch gribeja buht preezigs tā tee ziti. Un winsch dejoja tā, ka sahlei seenas greefās rinkī un domas reiba.

Bet kas ta bija par damu, ko tas bija is puhla aishrahwis few lihds? Wina bija weegla un lotana un winam bija tā, itkā uguns straumes pluhda starp to un winu. Ak, Marianna!

Kamehr Gesta ar Mariannu dejoja, Sintrams jau sehdeja gataws us braufschanu pagalmā kamanās un winam blatus stahweja Melchioris Sinklers. Warenais muischas ihpafchneeks bija nepazeetigs, jo winam bija jagaida us Mariannu. Winsch mihdija ar leelajeem filza sabakeem sneegu un sweteja rotas ap padufem, jo bija loti auksts.

„Tew tomehr galu galā nebuhtu wajadsejis nospehlet Mariannu Gestam, Sinkler,“ teiza Sintrams.

„Ko tu gribi teitt?“

Sintrams fahahrtoja groschus, pazehla pahtagu gaisā un tad tikai wehl dewa atbildi:

„Pirmit schee skubpsti nepeedereja klahht pee dshiwajām glesnam.“

Stiprais muischas ihpafchneeks pazehla roku us fagraujoschu fiteenu, bet Sintrams bija jau projam. Winsch pahtagoja sirgus tā, ka tee trakos autos lehkschoja pa zeku, un nedrihsteja atskatitees atpakaļ, jo Melchioram Sintramam bija smaga roka un ihfa pazeetiba.

Tad Bjernes ihpafchneeks dewās dejas sahle fawai meitai pakaf un te winsch eeraudfija, ka Gesta ar Mariannu dejo.

Meschoniga un wehtrina bija pehdeja polka. Daschi pahri bija bahli, daschi kwehloja aif fahrtuma. Putteki pazehlās lihdsigi mahkonam dejotajeem ap drehbem, waska swezes plihwoja lukturos semu nodeguschas un wisas schis neomuligās postaschas widū lidoja wini abi rinkī — Gesta un Marionna, karaliski fawā neisfihkstoschā spehla, bef truhkumeem fawā skaisumā, laimes pilni fajuhtā, ka teem ir eespehjams atdotees schai krahfchnajai rinkofchanai pawifam, pawifam.

Kad Marianna beidsja dejot un prafija pehz faweem wezakeem, tee bija aishbraufschu us mahjam. Wina fawu pahrsteingumu tomehr neisrahdija, bet meerigi apgehrbās un dewās laukā. Damas tualetes istabā domaja, ka winai schoreis weenai faws pajuhgs.

Bet wina, ar fawām plahnajām sihda kurpitem ahtri steidsās pa zeku projam, neschehlodamās neweenam par fawām behdam. Pa tumfu neweens no weeseem winas nepasina, neweenam neenahza ne prahtā, ka ta ir skaisitā Marianna, kad wina speedās no garam brauzofchajām kamanam zetmalas kupenās. Tikko wina wareja atkal eet pa brihwu zeka widu, wina krehja kreeschus. Wina krehja, zif ilgi wareja, tad gahja gabalinu sofeem un pehz tam krehja atkal. Draufmigās, motu pilnas bailes dšina winu us kreeschu.

No Etebi lihds Bjernei ir zeturtdaf juhdsje. Marianna bija drihs mahjās, bet winai gandrihs likās, ka ta ir aishmalidijufēs. Genahtot winai pagalmā, durwis bija aishflehgtas, ugunis isdsehstas un no eesahkuma wina domaja, ka tās wezaki wehl nebuhschot pahrbraufschu.

Wina peegahja pee nama durwim un peeklaweja ar pahra smageem fiteeneem. Wina fatwehra durwju klinki un raustija to tā, ka wisa mahja atbalsojās. Neweens nenahza un newehra durwis wakā, bet kad wina gribeja klinki, kuru ta bija fanehmuse kailam rotam, attaisit, wina noplehsa pee metala peerautajām rotam ahdu.

Warenais muischas ihpafchneeks Melchioris Sinklers bija atbrauzis us mahjam, lai noslehgtu durwis fawam weenigajam behnam. Winsch bija apreibis no garigeem dshreeneem un traks aif dufmam. Winsch eenihda fawu meitu, jo ta mihleja Gestu Berlingu. Pahrbrauzis winsch eeslehdsja gahjejus kehki un seerwu gukamistabā. Noswehredamees winsch apnehmās nosist to, kas eedroschinatos Mariannu eelaisit. Un wisi sinaja, ka winsch wahrdu turetū.

Tif fadufmota wina wehl neweens nebija redsejis. Leelakas behdas tam wehl nekad nebija atgadijuschās. Buhtu wina meita gadijufēs tam preeksch azim, winsch warbuht buhtu to nonahwejis.

Winsch bija dahwinajis tai selta rotas un sihda apgehrbus, bija dewis tai smalku isglihtibu un sinatnisku audsinaschanu. Ta bija bijufe wina lepnums, wina gods. Winsch bija us to luhlojees tā, itin ka wina nestu kroni us galwas. Ak! wina kehneene, wina deeweete, wina peeluhgtā, skaisitā, lepna Marianna!

Rà winam bija tās nenizinat, ja wina bija eemih-lejusēs Gestā Berlingā un to sfuhpstija? Waj winam ne-bija ta japadsen, janoflehdj preefch winas durwis, ja ta apsmehja wina zehlumu, mihledama tahdu zilweku! Lai wina paleef Etebi, lai fkrej pee kaimineem luhgtees naktis mahjas, lai guf sneegā, wišs weenalga, jo nu jau tatschu wina ari ir nowafata pa dubteem, fkaistā Marianna! Winas sposchums ir pagalam. Wina pascha dšihwes fpihdeens ir prom!

Winsch guf sawā gultā un dšird to ahra pee durwim flauwejam. Kas winam tur datas! Winsch guf! Ahra stahw palaidne, kura grib pre-zetees ar kahdu nosweestu mahzitaju — preefch tās winam naw mahjas. Nebuhtu winsch tās til stipri mihlejis, nebuhtu bijis uf tās til lepnis, tad winsch buhtu warejis eelaišt to eefschā.

Ja, sawas swehtibas winsch newar teem noleegt. To winsch ir paspehlejis. Bet atwehrt winai durwis — to winsch negribeja. *At, Marianna!*

Skaištā, jaunā meitscha stahweja wehl weenmeh durwju preefchā. Te wina bes-fpehzigās dufmās daušija klinki, te atkal krita zefos, lika kopā faploftās rotas un luhdsās pehz peedofchanaš.

Bet neweens winas nedširdeja, neweens neatbildeja, neweens neatdarija.

At, waj tas nebija breefsmigi! Schaufmas grabj mani, to stahstot. Wina atgreesās no balles, kurā ta bijuse wehl til nesen fehneene. Wina bija bijuse lepna, bagata, laimiga un azumirkli wehlat bija eegahsta til besgaligā postā. Jf mahjas isdšihhta, atdota aufstumam, ne apsmeeata, ne bahrtā, ne lahdetā, ne fšta, tikai ar aufstu, besjuhtigu zectibu isdšihhta!

Es tagad domaju par scho aufsto, swaigsnem skaidro nakti winai apfahrt, par scho leelo, balto nakti ar failajeem, tufschajeem sneega laukeem, flufajeem mescheem. Wišs dufeja, wišs bija eegrimis nejuhtigā fnaudā. Tikai weens weenigs dšihws punktš bija schai gulofchajā baltumā. Wišas behdas, wišas bailes, wišas ruhpes, kuras zitadi ir isdalitas par wišu pasauli, willās tagad pee schi punkta klah. *At, Deews!* Buht peefpeestam til weenam wišas schis gulofchās, fasalufchās pasaulēs widū zeešt!

Pirmo reis winas muhschā tai nahza pretim neschehliba un zeeštirdiba. Paschas mahte negribeja pat no gultas pazeltees, lai winu glahbtu. Wezi, ufizami kalpotaji, kuri bija wadijufchi winas pirmos fotus, dširdeja winu un nepakufstinaja tās labā ne rotas.

Par kahdu noseegumu tad wina tika tā fodita? Kur lai wina usdroschinatos zeret uf schehlfirdibu, ja ne pee

schim durwim? Buhtu wina nonahwejuse kahdu, tomehr wina buhtu te flauwejuse, stingri pafaudamās, ka tee, kas te eefschā, winai peedos. Buhtu wina noklihdufe wis-leelafajā postā un nizinafchanaš, kahdi ween pasaulē war buht, un atnahfufe, apgehrbta ubagu fstrandās, tad tomehr wina buhtu pee schim durwim flauwejuse un pafahwufēs uf mihlestibas pilnu usnemfchanu. Schis durwis weda winas namā un aif schim durwim wareja winu fagaidit tikai mihlestiba.

Waj tad winas tehws nebija to wehl tagad pee-

Sawada dšihwojama ehla. Indijas fatirs. Masafais firgs pasaulē.

teefoschi pahrbaidijis? Waj winsch tai wehl drihfi ne-atwehrs durwis?

„Tehws, tehws!” wina fauja. „Laid mani eefschā! Man ir aufsti, es trihzu aif aufstuma. Sche ahra ir til schaufsmigi!”

„Mahte, mahte! Tu, kas efi til daudš mihlestibas fotu preefch manis fpehrufe, til daudš nakschu bijuse manis behl nomodā, kapehz guli tu tagad? Mahte, mahte! . . . Zelees jele wehl scho nakti un es tew nelad wairs nedarifchu behdu un ruhpu.”

Wina sauž un tad eegrimst, elpu aisturedama, klusumā, lai dsirdetu waj kahds neatbild. Bet neweens winas neddsirdēja, neweens winai nepaklausīja, neweens winai neatbildeja

Wina saht laust rokas aif meschonigam bailem, bet winas azim naw neweenas asaras.

Garais, tumšchais nams ar sawam noslehgtajam durwim un melnajeem logeem stahw beedinoschs un nekustoschs faltaja nakti. Kas tikai nu lai ar winu noteel, bej pajumtes ka wina bija tagad? Wina bija apstihmeta, negoda likta us wiseem laikeem, kamehr ween debess pahr semi jumjas. Un pats winas tehws speeda winai scho kwehlofcho dselst us pleza!

„Tehws,” wina sauza wehkreif, „kas lai ar mani noteel? Laudis sahts domat no manis to wisfliktako.”

Wina raudaja un waimanaja. Winas lozekki bija stingi no aulstuma.

At, ka tik leela nelaimē war usbrukt zilwekam, kas wehl nupat stahweja tik augstu! At, naw jau dauds wjadstgs, lai taptu eegahsta wisdsikataja postā! Waj mums naw jafajuht isbailes no dsihwes? Kursh ir tas, kas sehsh droscha laiwa? Wisapahrt mums wiknojas ruhpes ka wehtrina juhra. Kahri laijas wikni ap kugischa malam us augschu; luhk, un tee usschaujas kugiti pahrwaret. Naw droschas peestahntnes, naw stingra pamata, naw galwojama fuga zil tahk azis sneedjas; tikai neisdibinamas debess pahri weselai juhrai sahpiu — —

Bet klau! Pehdigi, pehdigi! . . . Pa grihdu tuwojas weegli soli.

„Waj tu ta, mahte?”

„Ja, mans behrs.”

„Waj es tagad warefchu eet eefcha?”

„Tehws negrib tewis laist.”

„Es atkrehju plahnajās kurpitēs no Etebi lihds schejeenei pa sneegu, es jau weselu stundu stahwu sche un saužu, es te abra nosalschu. Kalabad juhs atbrauzat bej manim?”

„Mans behrs, mans behrs, kalabad tu stuhpstiji Gestu Berlingu?”

„Bet tad faki tatschu tehnam, ka es Gestas talab nezmas nemihlu. Ta tatschu bija tikai spehle. Waj winsch doma, ka es gribu ar Gestu prezetees?”

„Misej us pusmuischimu, Marianna, un luhds, lai wini

usnem tewi par nakti. Tehws ir peedsehrees. Winsch negrib nahkt ne pee kahdas sapraschanas. Winsch mani augscham tureja apfargatu. Es issagos lauka, kad domaju, ka winsch buhs aismidstis. Winsch tewi nostis, ja tu eenahst eefcha.”

„Mahte, mahte, waj man jaet pee swescheem, kad man paschai ir tehwa nams? Waj tad mana mahte ir titpat zeeta ka tehws? Ka tikai tu wareji peekaut, ka es teeku padsihta? Es gulschos sche abra sneega, ja tu nelaidist mani eefcha!”

Le Mariannas mahte uslika roku us atflehgas atwehrt durwis. Bet tai pascha azumirkl atskaneja us trepem smagi soli un skarba bals sauza pehz winas.

Marianna klausjas; winas mahte aistheids projam, skarbā bals to bahra — un tad — —

Marianna dsirdēja kaut ko schausmigu — wina wareja dsirdet katru trofkniti klusaja namā.

Wina dsirdēja kahdu steenu, waj nu ar speeki, waj pkauku, tad wahju ischautsteenu un tad atkal steenu.

Winsch sita tās mahti. Breesmigais, milfigais Melchiors Sinklers sita sawu seerwu!

Bahlās isbailes Marianna nokrita pee fleegschna semē un lozijas aif breefmam. Tagad wina raudaja un winas asaras safala ledū us sawa tehwa mahjas fleegschna.

Atwerat, atwerat, lai wina war tilt eefcha un leekt sawu muguru sem scheem steeneem! Ai, ka winsch war sit tās mahti par to, ka wina negrib kaut sawai meitai sneega nosalt, par to, ka wina gribeja sawu behrnu apmeerinat!

Disti pasemota tika Marianna schini nakti. Wina bija sapnojuse, ka ta esot kehneene, un nu guleja sche nedauds labaka par nopehrtu wehrdseni.

Bet wina uszehlās pilna fastu dusmu. Wehl reis wina peesta ar saplosto roku pee durwim un kleedsa:

„Klausees, ko es tew tagad teifschu, tu, kas siti manu mahti. Tu raudast, Melchior Sinkler, tu raudast!”

Tad flaista Marianna atgahja no mahjas un nolikas us dusu sneega. Wina nometa kaschoku nost un apgulās sawā melnajā samta apgehribā, kas spilgti atdalijas no baltā sneega. Wina guleja un fantaseja, ka tās tehws riht agri sawā parastajā pastaigajeenā isnahks un winu atradis. Winai bija tikai weena weeniga wehleschanas — kaut winsch atrastu to pats. (Zurpmat wehl.)

Gaiditajs.

Aif osola miglā guf mehnefs.
 It naktis lam tewi es mihlu?
 Kaut saule sakana reeteja,
 Tak naktis wehl ir sudraba pilna.
 Tu, gaidita, walti teez gaidita.
 Kam asaras sogas man azis?
 Es esmu muhschigais gaiditajs.
 Kas nobuhra mani par tahdu?
 Dus pukes naktis wehsaja preefchautā —
 Es winas wifas tew wehlu.

Tais weena asara eekrita —
 To asaru ari tew wehlu.
 It naktis weena bahla ehna eet
 Un issteepj rokas pehz tewis.
 Waj juhti, kas naktis matūs tew glausch,
 Waj dsirdi, kas sauž tawu wahrdu?
 It naktis weena raudoscha ehna eet:
 At atveri, atveri mihk! — —
 Kam atwehrt ehna! Sel neklausees.
 Met krustu un meerigi dust.

Linarde Laizens.

Aispeeters.

Mescha brahla stahstis. Sarastijis Sudrabu Edschus.

(Turpinajums.)

Aispeeteram gihmis toriht bija wisai nopeetns. Zuhli tas aissuhtija us monopolu pehz pusbuteles, lika seewai uszept zuhtas gaku un eectureja ar amata beedri brokastis, — to wisu us ahtru roku un bes leekam walodam. Tad abi galwas sabahsuschi, kaut ko spreedu, pehz tam Zwans Andrejewitschs norahpās no galda, lai Aispeeters us wina waretu isflaht pirkto wadmalu, un peespeedās ar gurnu pee paloga. Mehru nonehma wakar, un zentimetru strehmele jau karajās Aispeeteram ap kaku, pee kam Zwans Andrejewitschs bija apbrunojees ar krihta gabalu. Aispeeters mehrija, bet wezis wilka ar krihtu schmaugas schwihtas, jo rotas tam nedrebeja, bija wehl stipras un buhtu warejuschas ispidit kahju weetu, ja tik tas jauniba buhtu wingrinajees schahda eeschana. Wezis wilka un punktoja. Kur Aispeeters peelee mehru, tur Zwans Andrejewitschs krihtu, zif tahku weens pawelk ar pirkstu, tik tahku otrs peelaisch flaht, un tas wifs bes wahrda runas, tital ar mimiku un skateeneem, pee kam schinis skateenos netruhla ne jautaschanas, ne issautschanas sijnju, ne kolonu, ne punktu un pat domu strihpu. Tik brihscheem wezi dsird uskleedsam: „Tu sahzi mestees traks!“ un Aispeeteri paskaidrojam: „War i schā i tā.“

Kad wifs, kā wajaga, ismehrits, wezis grabji roka schkehres un, peespeedams labo gurnu pee galda malas, nemas greest, Aispeeteram ar swehtu bijibu skatotees schat darbiba. Brihscheem winsch gan pagrusch ar rahdamo pirkstu us weenu waj otru puffi, tik wezis neleekas maldinams, atgrusch ar kreiso roku Aispeetera rahdamo un, druhmi bahrgs, greesch tahlat, waj ari apstahjas greeschanā, pazek galwu un eurbjas meisteram azis, pee kam no niziga skateena gaischi nolasams: „Nemahzi tu manis!“ waj ari „Tu sahzi mestees traks!“

— Katram ir sawa metuhda, — schad, tad paskaidro Aispeeters, isnahdams preekschistabā, no kureenes mehs ne masak bijigi noskatamees abu leelmeisteru darbiba, ne eedroschinadamees eeet wina ar nopeetnibu un darba swariguma apstau pildita swehtniza. — Katram ir sawa metuhda, tas atfahrto, peeedams pee krahfninas, kur seewa wahra firnu putru ar schahwetu zuhtas gaku, jo pusdeenā gaidams ofizeers, — tas apstahme to, ka katrs met sawu uhdu, kahda wina kuram ir, — weenam no dselss, otram no tehrauda, wara, misna, bet miljardaram warbuht no selta. Katrs met sawu uhdu un katris greesch pehz sawa paraduma un pehz sawas modes.

Batalaufkis atgahsees gultā, smehkedams weenu papirofu pehz otras. Zuhlis raksta fainneela istabā, un wistas pakrahfne isturas brihnum meerigas, — tik gailis reisem kufu par kaut ko nopukojas, bet tā strupi, ihfi, kā pagaidam.

Kad mehtela gabali sagreesti, Zwans Andrejewitschs sagrusch tos kaktā, usrahpjas us galda un, patastijis no papira plhpi, peebahsch to ar machorku, kuru tas apgahdajees un nolizis pazinā us loga, un sahlf omuligi smehket.

— Dodi diwdesmit kapeikas! tas teiz pawehloschi.

Aispeeters eedod. Wezis isdejo pagalmā, aisstreiruko us monopolu un pehz brihscha ir atkal atpafat. Un tā katru deenu. Pastrahda daschas stundas — dodi diwdesmit kapeikas! Jo deenas jo usmahzigaki. Kad Aispeeters leedsas dot, Zwans Andrejewitschs sagrahbi drehbes gabalus, eesweesch kaktā, nomet schkehres un spoliti pafat un blauj pilnā kalla:

„Tu sahzi mestees traks!“ Neka darit, wezis jaapmeerina ween ir. Toteesu Aispeeters dschra tagad tik retumis, bija gandrihs nepeeejams un strahdaja, kā Klajinsch mehdsja sajit, „azis pahrgreesis“. Neslinoja jau ari wezis, bet klabinaja schujamo maschinu, karfeja gludekli un kustinaja rotas bes miteschanās. Es netizeju, ka tur kas labs isnahks, tik deenam ejot, gabali bija salihdusch kopā un teescham isweidojuschees par kaut ko ofizeera mehtelim lihdsigu. Bet kad atnahza uslatschanas deena, kad eeradās un uswilka mehteli Klajinsch, pee kam peepalihdschaja pats Aispeeters, schur, tur peewilkdams, schur, tur islaisdams, pee tam weenu adatu ar baltu deegu azi eelodis sobos, otru turedams starp kreijas rotas rahdamo pirkstu un ihfiski, — bet kad zekuls pahr peeri tam saflehjas stahwu un uswaru gawiku pilnās azis, kuras pa schim deenam bija eemahzijuschās runat jo gaischi, pa kahrtai nehmas raudstees no brihnumeem pahrschtegtajā publikā, pee kuras bes jau parastajeem pilfoneem schoreis peedereja ari nesin kā no krahfns apalschas issadsees gailis, — bet kad Zwans Andrejewitschs, kā Siamas keisars sawā tronī, bija notupees us galda un, machorku kuhpinadams, ar neewajoschu un isnihzinoschu skatu kuhkojās us mums, es jutu, ka te pastrahdats meistera darbs jeb, pehz Aispeetera, meistera werkis. Un tagad man no azim nokrita kā swihni, es redseju, ka mehtelisch stahweja laikā, manas schaubas bija isputejuschas, kā wehja pihikti. Beedurknes gan wehl nebija peeschuhtas, bet ko par to wairs runat. Mehtelis buhtu gan ahtrak tizis gataws, tik Zwans Andrejewitschs diwi deenas dschra weenā dserschanā un diwi deenas guleja turpat pagalmā sneega kupenā, jo negaidot bija usfnidss sneegs. Tagad gan laiks pastahweja jauks. Nebrugetās eelas bija sausas, un sehni spehleja nesin kahdu tur spehli, kura fastahweja kaulinu meschanā. Nostahda kaulinus un met ziteem kaulineem, lai trahpitu. Waj ari bumbojas pa garo eelu. Kad kahds brauz waj nahf, pagaida, un met atkal bumbas, ka put ween. Meh ar Batalaufku un Zuhli gahjam jo beechi pastaigatees pa tuwejo kapehtu. Geejam schihdu kapos ar daschadeem peeminekteem daschnebaschos weidos, gan marmora, gan granita ar ebreeschu usrafsteem. Zaur scheem zauri pa maseem wahrtimeem nouahkam katoku plashajos kapos, turpat lihdsās leelos behrsos ir luteranu kapi, bet leelo platibu aishnem pareistigo kapi. Behrsi jau eetehtyri kā satganā plihwura, eewenes isplankuschas, drihs seedds. Kapu tuhstoscheem, peeminektu, kustu un kaplitschu kur

tif pagreesees. Bet faule filda, kulkaini tekà pa pehrno faufo sahli, un wisbuki seed . . . Leelajà kapsehtas basnijà dseed us balsm . . . Sem kahdas kurlàs eewenes pee marmora peemineffa seeweete melnàs drehbès un modes jepuri galwà, skaita kluflu luhgshanu. Nezik tahlu no winas kapratschi rok bedri . . . Nis behrseem no saldatu kasarmem rihbet rihb kara musika, bet otrà pufe, tahlumà, mirdj upe un wehl tahlat aif winas Inokentija klostera seltitee krusiti. Mehš ar Batalaustu noschschamees un smehkejam. Reisem pubsch aufsts wehjschs. Tad usmeklejam aifwehju un eefortelejamees tur. Zuhlis staigà pa kapsehtu, pluhdams wisbukuš un wehjtmes, faule filda, un Bata- lauskis stahsta par sawu dšihwi dšimtene, par sawàm jau- nibas deenam un par to, ka tas noschahwis schihdu. No- saguschy teem wisus sirgus. Reis dšinuschi sirgu sagli. Ari winsch bijis dšinejos. Gelentuschy leelu apgabalu, tif saglis ismuzis. Èa paschas deenas wakarà tas stahwejis ar biš plezos netahlu no mahjam pee leelzeta, kad peepeschi isdširdis kahdu laischam brautšchus wehja modè. Mukuschy schihdi, sirgu sagli. Weens schihds ratos, otrs jahschus pa preekschu. Sahjeju tas noschahwis, bet brauzejs islehjis no rateem un eemuzis tuwejà meschà. Noschauto winsch eelizis ratos un usschahwis sirgeem, lai skreen. Un par scho eelischanu ratos un usschauschanu sirgeem to teefa- juschi un aifschutijuschy us Sibiriju. Pee spaidu darbeem tam gahjis labi. Winsch tur audšinajis kahpostus, kartupelus un zitas dahrsa fatnes, un kad katorgas gadi bijuschy no- dšihwoti, apmetees te un drihs eestahjees par kambarsulaini pee bagatneeka grafa. Dšihwe nebijuse sliktaka kà grafam, — wihna, zigaru un jaunkundschu waj zik. Reis tas, sakaršis, gahjis pahr upi, eekritis ahlingi un saflimis. Igi no- gulejis flimnijà un pasaudejis azu gaischumu . . . Bata- lauskis stahsta, bet faule filda un es aismeeu. Daschreis mums faule noreet kapsehtà. Tad skatos us tureeni un eedomajos tahfo dšimteni . . .

— Tur behršos mans brahlis un mahsa, stahsta Zuhlis, aismiršis, ka jau pahri nedekas atpakaf mehš te bijam wiš. Marija man rahdija sawu diwu behrnu kapus, kwei te peedšimuschi, te miruschy, un kureem nu jaguf tif tahlu Sibirijà.

— Seme gan paleekot seme, wina peebilda, sagrahbusu sodu sawjà un domigi wehrdamàs kopejà kapinà ar diwi weentahrscheem koka krusineem.

— Seme paleek seme, un behršy ari tapaf schalz, un faule spihd, un behrnini tapaf meerigi atpuhschas no semes grehtibam, kà tur.

Wina pameta ar galwu us wakareem, pahrwilla lakatinu wairaf pahr peeri un noschmuhsàs labatas drahninà.

Pehz diwàm nedekam mehtelis bija gataws un tika no wiseem atrasts par meistera werki. Gedseršchanai nebija gala, tapaf Wispeetera lihgmibai.

— Lai kahds faka, ka Nustansch paschus labafu — tas gandrihs waj raudaja. — Un tew, Marij, es eedodu peh- dejos trihs rublus.

Winsch koti lepni pasneedfa seewai naudu un schoreif atkahwa few pilnu alus glahsi brandawa us reisi.

— Kas kahrtigi strahdà, tas kahrtigi dser, winsch sa- zija, usfosdams skahbu gurki un noslauzidams sawjà bahrdu...

Bet trihs rubkeem muhschs newar buht wisai garsch. Wispeeters atkal sahka staigaf pa pilsehtu, pahrnafa scho, to lahpišchanai un droschinaja seewu, ka istilšchana buhs.

— Kas nu par istilšchanu, faka seewa, wahridama parasto firnu putru, — schodeen wahru pehdigo gafu.

— Pilsehtà wehl gafas gana, atteiza Wispeeters.

— Gafa pate mahjàs nenahks, runà seewa, puhšdama putrà un ar karoti smeldama un leedama atpakaf katlinà.

— Waj tad naudas nepelnu, waj neesmu pelnijis jeb nepelnischu . . . Kur tad wisu liki? . . . Wajaga dšihwot taupigati.

Seewa neatbild. Wina tif sawadi pasmaida. Ari wihrs, sehdedams us galda pehz Iwana Andrejewitscha modes un, skaudigi schujot pazeldams un nolaisdams rotu, pasmaida un if brihscha pawer seewà baltas azis, no kurem skaidri nolafams: „Èa seewa wairs naw dseedinama.“

— Nauda buhs, winsch meerina, — nebehdà, Marij.

Bet naudas nebija, un ko ehst ari drihs nebija, isnemot us parahdu nemto maiši un keegetu tehju. Tad Marijas gihmis tapa ismifuma pilns, un ar scho ismifumu arween sakrita winas „pamoschanàs“.

Lai nowehrstu katastrofu, es waj Batalauskis seedojam pa „artawai“, bet ko tas lihds? Turklahst mehš teem pa- lihdsam wisu apehst, jo weefmihligaku zilweku grehti buhtu atrast pasaulè, ka schee diwi, kwei weens otra muhschu bija apehduschy „bes sahls un maises“.

Marija „atmostas“ un koti sahpiigi aifskar Wispeetera weegprahtigo palauschanos us nahkotni. Ak, labee zil- wezini, zik labi, kreetni un godigi tee bija pret ziteem, tif nepazeetigi tee tahdos brihschos bija weens ar otu . . . Un atkal tas pats skats krahns preekschà, atkal ta rauda- schana us krahns augšchas.

Kad nauda, Marijai wakas „aismigt“. Tad Wispeetera palauschanàs us nahkotni laistas jaukafàs krahfàs, tad winsch wainu ustraun ari few.

— Sinams, es esmu wainigs, kas to leeds, bet tu, fewin, ari wis newari taisnotees.

— Kur nu man taisnotees, grehka gabalam, atsaka seewa, — es jau i nedomaju taisnotees.

— Grehka gabals, well Batalauskis, issteepees gultà, — kas tad grehks ir?

— Grehks ir grehks, isskaidro Marija, — grehks ir kaunums.

— Un kas ir kaunums? Kad wanags nosper wistu, tad tas ir grehks? Bet ko tad wanags lai dara, kad tam gribas gafas un Deews tam dewis tahdus nagus? Grehks... Es nemas nefaprotu, kas ir grehks.

— Putns ir kustonis, faka Wispeeters. — Kustoneem grehka naw, naw teem ari soda. Bet zilwekam ir gan grehks un pehz grehka nahf fodiba.

— Sodiba, well Batalauskis, uszeldamees gultà sehdu. — Bet sakaf man, waj Deews ir wispehzigis un wisu finatajs?

— Kas tad ta nesinàs, smejas Wispeeters, — paprast labaf kauturam skolenam.

— Juhs paschi neefat labati par skoleneem, galwu uf plezeem nesat, bet domat newihshojat . . . Ja Deews ir wifu sinatajs, tad winsch no saktuma jau sinaja, kahds es buhschu, Batalaufkis sata, usfwehrdams. — Waj ne? Ja no manis isnahks saglis, tad Deews to sinaja? Un ja winsch ir wisfpehzigis, tad taf winsch wareja darit no manis godigu zilwetu, ko?

— Nekahr dini Deewa, brihdina Marija, galwu schubpodama. — Waj tad tew nemas naw bail?

— Bail. Waj tad es esmu wainigs, ka mana galwa tà domà. Es jau nesinu, kapeh; Deews rada greh;ineekus, tà juhs saktat, bet no ta pascha es spreeschu, ka grehka pasfaule nemas naw.

— Mums newajaga tifdauds gudrot, sata Wispeeters, — Deewam tiht, wairaf, tad uf winu pakaujamees. Patantees ari zilwekam wajaga, zitadi naw nekahda dsihwe. Kas uf winu pakaujas, tam winsch teescham palihds, jo Deews ir neween wisfpehzigis, wifu sinatajs, bet ari wisfchehligs tehws. Ko tu, Marij, mani skatees? Basniza es neeu, ja, un pee wakarina ari ne, tas teefa, bet waj tad tu sini, waj es juhtos zeenigs tur rahditees jeb ne? . . . Mums dauds gudrot newajaga, es saku i bes tawas basnizas, bet tas gan ir teefa, ka daschs kas naw grehks, ko par tahdu tur . . . zilweti to ari saprot, zitadi Sibirija nebuhtu ne Wispeetera, ne Batalaufka.

Un nakti krahsns augfchâ atkal dsirdu Wispeeteri un Mariju spreescham par masaf gudroschanu un wairaf pakauschanos uf Deewu un tà dsihwi waretu eegrosit tà, ka neisnahktu tahdas sadursmes.

— Kad mahjäs naw naudas, runà wihrs, tad man mati arween zetas stahwu un jabehg projam. Tew, seewin, wajaga drufjin wairaf pakauschanàs.

Seewa nopuhfchas.

No pakauschanàs ween paehdis nebuhs, wina atbild, — tschetri zilweti. Saluhko buhs, kaut kur dabut.

Wina ilgi klufeja, tà pahrdomadama, tad fazija:

— Jeschkam gan tagad wajaga buht naudai, ilgi naw dewis.

— Kad tehws pelna, ko tad lihdis wirfâ, smehjäs Wispeeters. — Wajadses puiff rewidet. Tagad buhs fanahkufe laba teefa.

— Man tà firdi krent, wina sata, — gluschi peh;traneem . . . Bet ja apdomà labi, tad winsch tatschu japeeradina ir pee neiffschkehrdigas dsihwes un paklaufbas. Lai atdod leeko naudü, buhs masaf to firdsehstu, nekà tad meh; diwi lamajamees uu plehschamees. Wai, tà man bail no tahdas dsihwes, tad lai labaf Jeschka dod naudü. Schonakt winsch pahrgut pee Klahscheem, lai nu pazeemojas puika, mas jau tam ta preeka te ir.

— Mas nu gan naw, atteiz Wispeeters, — saldumu isehdas gana un ispihpejas, ja titai, deedelneeks, nesahktu dsert.

Dtru deenu, pee swehtdeenàs, Jeschka pahrnahza pusdeenà. Tehwa nebija mahjäs, un mahte tuhlin usprafja, zit naudàs pehdejâ nedekâ eenahjis.

— Naw dauds, sata Jeschka, — tagad ar awischi pahrdoschanu wair; neet tà, tà agraf, toti dauds to pahrdeweju.

— Jeschka, zit tew ir naudas? usstahj mahte. — Wifa tu neistehre, zitadi tew no tehwa buhs.

— Waj tad ta wina nauda? Mana pascha! atzehrt Jeschka.

— Jeschka, dehlin, parahdi nu mazinu, labina mahte — Gatas wajaga, bodè jamakfâ, fainneekam ari par dsihwofli . . . nahf katru deenu wirfâ.

Bet dehlinfch paker fwahrkus un zepuri un grib dotees projam.

— Tas nu gan nebuhs, sata mahte, durwis aifschaudama un aifstahdamàs preefchâ, — nedomà tagad no tehwa ween istift. Weenmehr darba newar atrast, ftroderu naw masums, atdodi ween, dehlin, meh; jau par tewi ari gahdajam. Waj es tewi nenesu sem firds? Waj neaukleju un neglabaju uf rokam pa wifu garo zetu no dsimtenes lihds priskeem? Un tad tu guleji flims, kas tad tewi kopa?

Egipteefchu ministru preefchneeks Dutrofs paschâ.

— Pusotra rubla es tew doschu, sata Jeschka, iswilfdams no bifschu kabatas mazinu, — wairaf es newaru.

Mahte panem pusotra rubla un eeseen lakatina stuhri.

— Tew mazinsch gluschi pilns! ta sakt rokas. — Atdodi nu ar labu.

Dehls faboschas un eestreen dibins istabâ, garam Batalaufka gultai.

— Tas nu gan nebuhs! eesmehjäs mahte, ftreedama tam palaf un noferdama to aif kahjas tani brihdi, kur tas lihda pa logu. Winsch warbuht, buhtu laimigi israhwees un aismuzis, ja Jeschkam tà par nelaimi, negadijees preefchâ tehws.

— Ko tu te dari? tas usprafa bahrgi. — Ko teifs laimini, kad redses, ka tu leeni pa logeem? Kas jums ir, maht?

Mahte smejas un istahsta, kas par leetu. Sakt smeetees ari tehws. Abi eebihda un eewell sehnu istabâ, un peh; brihscha, Jeschkam spahrdotees, smalki teef is-

mekletas wiſas kabatas un atnemts mazinſch. Puika raud, ſaweebis gihmi pittu jo pittu, bet azis tam ſwehro kà wanadsenam. Tas tehwu un mahti nelawè iſſkaiſitit naudu. Iſrahdas, ka naudas wehl mazinà peezi rubti ar daſchàm kapeikam. Jeſchkam atdod mazinu ar puſotra rubta, bet pahrejo wezaki patur ſew. Sehns raud, aif-raudamees un kaut ko murmina, kas iſklaufas tà, ka winsch, wiſu naudu, ko nopelnis, nodſerſchot un no-pihpeſchot.

— Tad mahjäs ari wairs neuſdroſchinees uahft, noteiz

tehwš, — aifdſihſchu pee rata. Kas ta par leetu, ziteem naw maiſes, bet ſchis pihpès, dſers un wiſinaſees.

— Tu . . . tu pats . . . pats pihpè . . . dſe . . . dſeri un wiſinees! uſkleedsa ſehns.

Aiſpeeteram pahſchobas gihmis, eepſehſchas azis un atnirdſas ſobi. Winſch pazet rofu un grib ſehnu fiſt, tit mahte eet ſtarpà un nomeerina tehwu. Laime, ka tas naw eedſehrees, zitadi atkal jandalinſch buhtu kahjäs. Winſch nolafa Jeſchkam garu jo garu ſprediki un noleekas deendufa . . .

(Turpmat wehl.)

Gundabs.

Senatnes ſtati 5 zehleenos (8 ſtati) no Ed. Zahlſcha.

Tas ir autora jaunakais darbs un teef patlaban ſagatawots iſrahdei uſ J. R. L. ſtatuwes. Lugas weela nemta no Baltijas dſihwes ap XI.—XII. gadu ſimteni, tà tad pehz ſatura wina peefkaiſitama pee muhſu nedaudſajàm wehſturifkàm dramam. Schis laikmets, kurà ſahlas wahzeſchu atnahſchana Baltijà, ir jau daudſkahrt tiklab no muhſu wehſturneekem kà beletriſteem attehlots un pee tam deesgan neweenadi un daſchadi. Interesanti war buht eepaſihtees ari ar Ed. Zahlſcha eefkateem, kahdus winsch attihſta par ſcho laikmetu ſawà dramà.

Pehz Zahlſcha eefkateem, Baltijas eekarofchana no wahzeſcheem bij wairak politiſka nekà kareiwifka rakſtura. Pehz wina, Baltijas eedſihwotaji toreif peedſihwoja to attihſtibas palahpi, kad atſewiſchſas ziltis un nowadi ſajuta eefſcheju wajadſibu apweenotees weenà, leelakà politiſkà organifazijà, jo tikai tà wareja zeret uſ Baltijas patſtahwibas uſtureſchanu. Loreiſejà Baltija lihdsinajàs apm. Germanijai lihds Fridricham Barbaroſam un ari wehl wina laikà. Pats par ſewi ſaprotams, ka ſchi apweenoſchanàs, ſihkako waldneeku = wirſaiſchu waras konzentreſchanàs weena rokàs wareja notikt tikai ar ſpehka palihdsibu, ſpehzigakajam uſwarot zitus ſew lihdsigus wirſaiſchus un isnihzinat ſew lihdsigo teeſbas. Tà tad jau tas bija weens no eemeſleem, weſt nemitigus karus un naidotees weenai tautai un ziltij ar otru, pee ſam apweenoſchanos, beſ ſchaubam, kaweja ari Baltijas apdſihwotaju tautibas daſchadigums.

Ap ſchahdu zilſchu un tautibu apweenoſchanas mehginajumu tad ari ſareſchigijas Ed. Zahlſcha ſenataes ſtati. Gundabs, ſlatu waronis un apweenoſchanas idejas neſejs, ir zilweks, kas toti labi nojauſch Baltijà ſchahdas apweenoſchanàs nepeezeſchamo wajadſibu, jo winsch ir neween noruhdits kareiwis, bet ari gudrs politiſkis. Luga ſahlas ar to, ka pehz nowada wirſaiſcha Warika nahwes, zeribà ka tam negadiſees labs pehznahzejs, ſemei uſbruhl igauni. Dawehl jauns wirſaitis, kas weſtu tautu karà pret eenaidneeku. Par Warika pehznahzeju tauta lihds ſchim ir uſſkatijuſe ſtraujo Margalu, kurſch daudſàs kaujàs ir uſwarejis, teef no kareiwjeem mihlets un ir miruſchà Warika

meitas Roſmas iſredſetais lihgawainis. Bet Gundabs ar ſawu domu beedri, krihwi Aribaltu, iſleeto ſcho brihdi ſawà labà, lai eeguhtu ſawàs rokàs wirſaiſcha godu un pehz tam iſweſtu ſawu apweenoſchanos ideju dſihwè. Tautas religiftee eefkati atrodas uſ tās palahpes, kad deewi wehl newalda paſauli zaur kahdeem likumeem waj pawehlem, bet wada un lemj teefchi katrà atſewiſchlà gadijeenà, kalab laudis ari neweena ſwarigata ſoka labprahrt neſper beſ wina prahta iſſinaſchanas. Widutaju lomu ſtarp tautu un deeweem iſpilda dſeedneeki un puhſchkotaji, kuras ſauz par krihweem. So wairak deewu prahts, ſinams, jaewehro tik ſwarigos brihſchos, kà dodotees karà, iſwehlot wirſaiti. Krihwis Aribalts deenam ilgi ſihlè Deewu gribu, kamehr ſauſchu prahti kkuhſt nepazeetigi deht igauneem, kuri jau laupa un dedſina latweeſchu zeemus. Tad Gundabam zaur wina palihdsibu un intrigam ari iſdodas panahft to, ka par wirſaiti eewehl wina, Gundabu, un tauta apſolas paklauſt jaunajam wirſaitim neween kara, bet ari meera laikos. Margals, palaidis garam iſdewigo brihdi, kad buhtu wehl warejis aifraut kara pulkus ſew lihds nenogaidot deewu lehmuma, kaut gan ar ruhgtu ſirdi, bet atſihft Gundabu par wirſaiti un pulki dedas preti igauneem.

Gundabs igaunus ſakauj. Bet jau tuhlt pehz kaujas winsch ſawangotos pretineekus un wina wirſaiti newis, pa paraſchaj, ſeedo deeweem waj ſadedſina, bet uſnem laipni, meelo un wehlat uſtizamu kara wihru pawadibà atlaisch mahjup kà draugus. Pahrejeem zilſchu wezateem un ſewiſchki karſtajam Margalam tas duras kà dadſis ſirdi, jo tee ir tikai duhſchigi karawihri, kuri newar ſapraſt ſchahdas draudſibas tur, kur aſſus brehz tikai pehz atreebſchanas. Lihds ar to Margals, ſawà pili dſihwodams, dabu ſinat, ka Gundabs, kà Warika pehznahzejs, peefawinajees pehdejà pili, kur atrodas ari Warika meita Roſma, pee kuras winsch patlaban rikojàs jaht medibàs, uſajzinadams lihds ſawus weefus — zitus zilſchu wezakos un bazarus. Tai paſchà laikà wina pahſteids ari ſika, ka Gundabs Roſmu newis apſpeeſchot, bet nemſchot par ſewu, zaur ko Gundaba ſolis bazaru azis top pilnigi attaiſnots. Draugi, iſnemot weenu, Roſmeti, nedrihft wirſaitim, kà deewu iſ-

wehletam, preti zeltees un Margals sajuhtas weens un atstahs. —

Pehz igaunu meera, Gundabs suhta meera suhtaus ari pee zitam kaiminu tautam, lihbeem un leischeem, no kureem sanem Warika pili mihtas atbildes un apmainitus schkehpus. Bes tam winsch ar ihfu farunu, kura parahda leelas gudribas uswaru zaur atfazischanos, eeguhst labprahctigi sew ari Rosmu. Lai apmeerinatu kauschu praktus, — jo tee tomehr wehl ruhgt par to, ka winsch sawus kareiwjus patura pee sewis ari meera laikā un zilfchu wezatee baidas, ka winsch nekluhst par „knaſu“ un neusleek teem meflus, ko ween wini no wisas Gundaba rihkofchanas war paredset un saprast, — winsch pehz tam apfola leelas dšihres, jo winsch fina, ka „Teem dšihru meelastis, dšihru sposchums par gudreem wahrdeem labaf tiht . . .“ un saka, ka kareiwji tam wajadfigi fumbriu samedischanai preeksch dšihrem, kahdā zelā tam isdodas ruhgumu noklusinat. Bet Margals, kufsch, bes wiseem kopigā ruhguma, juht ari neapmeerinamu dšinu atnemt wirsaitim sawu lihgawu Rosmu, kopā ar Rasmeti dšihru deenā norunā Rosmu nolaupit un eeslehgtees Margala pili, kura teem buhtu eespehjams Gundabam pretotees, aistrustot tahlako Gundaba planu iswefchanas gaitu un atdot, isfchkiroschā brijdi pasaudeto, wirsaischa godu Margalam. Pehz jahtneeku sfreeschanas, kahdas godu deenās parastas, Margals nolaupa winam preti isnahkofscho Rosmu un metas behgt ar to uf sirgeem, pee kureem Rasmetis ar kalpeem winus jau gaida. Bet Rosma, apfinadamās par prezetu seerwu un ne wairs jaunawu, lai gan Margalu miht, wina gribai pretojas. Isnahk Gundabs un dodas wineem pafak. Isjekas wahrdu maina un diwklauja un Gundabs kriht, isfautdamees: „Naw wehlets brahtu karam beigtees!“ pehz kam eesahkas karsch stary Margalu un Gundaba peekritejeem. — Tahds Zahlischa senatnes statu faturis. Gundabs, protams, naw wehsturista persona, tas ir tahda,

kas tā faufdamās buhtu dšihwojuse un darbojufes; bet ka toreis buhs bijis ne weens ween, kas nehſaja tahdas idejas un mehginaja tās iswest ari dšihwe, tas ir nenoleedsjami, kà to peerahda, stary zitu, kroniku minetais semgaleefchu waronigais Weesturs

Bet wairak nekā wehsturists pehtijums, „Gundabs“ ir allegorija, kuras idejas tikpat dšihwas un twehlofchas wehl schodeen, jo mainas gan apstahki, bet ideju turpinaschanas ir muhschiga. Sawos statos autors ir dšihwi un stingru roku eetwehri muhsu t a g a d n e s zihnas un domas un zeribas, kà ari nesapraschanas. Wehl tagad uf mums guf kà lahšis Gundaba pehdejee wahrdi. Naw „wehlets brahtu karam beigtees,“ jo latweefchi no semneeku k a h r t a s, kahdā wini bij nospeesti no uſwaretajeem, restauredami t a u t u, wehl weenmehr ir isfaiſiti, neapweenoti un neredi weena kulturela mehrka. Wehl weenmehr tee newar isfchkirot sawus pateesos eenaidneekus un ari wehl tagad ir spehka autora, zaur Gundaba muti isfazitee, wahrdi: „Kas leititis mums? — tas kaiminsch tuws. Un igaunis? — tas pats, kas leititis.“ Mehš neprotam ar saweem „tuwajeem kaimineem“ dšihwot meerā, kraht spehtus leelam kulturelas darbam. Saprotams, ka tagadnē m u h ſ u „leititis un igaunis“ naw meklejami ahrpus mums, bet gan paschu widū. — Luga rakstita jambos. Darbiba attihstas stingri, notikumeeem farschgirotees un atriſinotees weenam is otra, Gundaba idejai pazetotees lihds senitam un tad zaur ruhgumu no apatschas nonahlot pee pehkschinas, bet nenowehrschamas krihses un fabrukuma. Luga, uswesta peenahzigā eetehrpumā ari uf staturwes atstahs stipru un palekofschu eespaidu, ir jauffkata par labu eeguwumu muhsu literaturā, un jaatfihst par weenu no wislabatajam stary muhsu originallugam. — Wina peenemta israhkischani uf Rigas Jaunā Teatra staturwes. A. P.

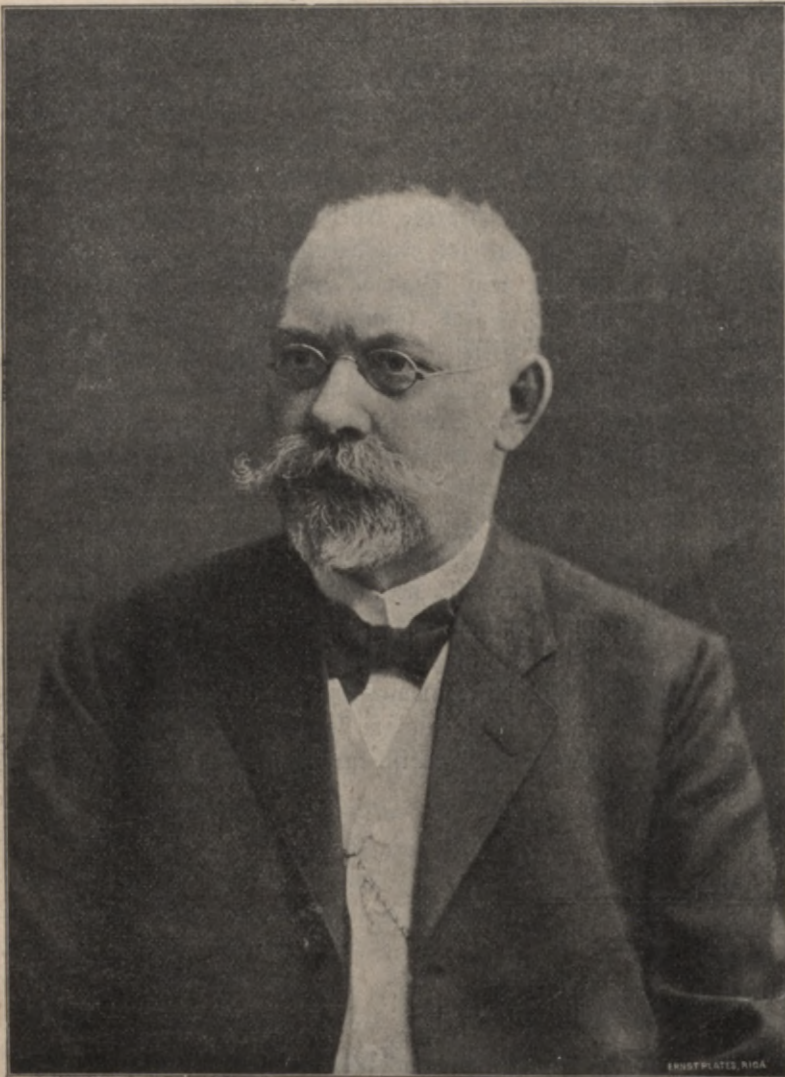
Dalchadi raksti.

J. Drawneeka 30 gadu literariskās darbības jubileja. Rigas Latweefchu beedribā 23. janwari noswineja J. Drawneeka 30 gadu literariskās darbības jubileju. Bija, kà jau aisrahdijām (st. „M. W.“ 4 num.), sanahjis labs pulzinsch schi tschaklā tautas darbineeka zeenitaju, kuri winu augsti zildinaja un tam kà balwu pafneedsa stary zitu ari 500 rublu leelu naudas sumu, jo latweefchu rakstneeks, kà tas jau pee mums parasta parahdiba, pa laikam naw apwektits ar pasaules mantam. Tā ari J. Drawneeks ne, kufsch ar sawu suhri gruhti eekrahtu graft gan mehginajis ari materialā fina nostahtees uf drofcha pamata, eeguhdams pats sawu grahmatu drukatawu un isdodams schurnalu — „Austrumu“. Sawā laikā ari likās, ka weikals ees un, ka J. Drawneeks pat eewehro wairak materialas intereses pee „Austruma“ un dascheem ziteem isdewumeem, drukadams Marlitas, Heimburgas

un zitus tamlihdfigus stabstus, nekā idealas. Par to weena preses data ihpafchi „Deenas Lapa“ (J. Pleekschana wadibā) un „Mahjas Weefis“ (P. Sālischa wadibā) J. Drawneeku sawā laikā fihwi aptaroja. Bet wehlat tomehr israhdijas un to mehš sche ar sewisfchu preeku raugam islabot un uswehrt, ka J. Drawneeks ir pateesibā bijis dauds idealaks, nekā toreis tas mums, progresiwalas preses dakas waditajeem, islikās. Kà tagad to war konstatet, tad J. Drawneeka kgs, toreis w e e n i g i a i s i d e a l e e m mehrkeem bija drukajis tos raschojumus, kuru deht winu tā aptaroja. Marlitu un Heimburgu un zitus tamlihdfigus winsch bija toreis sneedsis tikai tai noluhkā, lai winam jel pawisam buhtu eespehjams pasneegt tautai ari ko kreetnaku. Marlitas un Heimburgas romaneem bij buht tikai lihdsfeklim augsta, ideala mehrka safneegschanai. Wisa J. Drawneeka kga wehlatā darbiba leezina, ka J. Drawneeks ir reti nopeetns

un loti eewehrojams tautas darbneeks, kurfch pawifam neiseet us popularitates un flawas fashwindeleschanu ar weegleem darbneem, bet kura wisa dshwe ir weens nopeetns darbs. Lai tikai eewehrojam wina galweno darbu, kurfch nule ka pabeigts, t. i. **wahzu-latweeschu wahrdnizu**. Tas ir zelmlauseja darbs, kuram ir paleekama wehrtiba muhsu literaturā. Winsch nodod gaischu neapgahschamu leezibu par autora energiju, isturibu darbā un

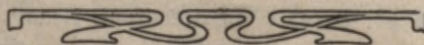
„Drawneeks, Jelabs, latweeschu rakstneeks un awischneeks, dsim. 11. septembrī 1858. gadā, Pāpīnu Lejas-Drawneekos, Smiltēnes draudjē. Beidzis 1879. g. Jurjewas skolotāju seminaru, winsch tuhlin peenehma skolotāja weetu Kaukāsijā, Tiflitas wahzu basnizas skolā, tad Helenendorfas wahzu kolonijā. Kaukāsijas drudschā deht winam drihs ween bij jadodas atpakať us dsimteni, kur tas wairatās weetās, ka: Wez-Sahtu semkopibas skolā, Jelgawas Jafmana bahriku namā, Balangas aprinka skolā u. z. ispidbija skolotāja amatu. No laika gala mihledams nodarbotees ar rakstneezibu, D. jau 1883. g. pahrgahja „Teesu Wehstnescha“ un 1887. g. „Deenas Lapas“ redakzijā, bet wehl tai paschā gadā pahrgahja atkal us Jelgawu, kur eestahjās „Austruma“ redakzijā. No 1893. lihds 1895. g. „Austruma“ un „Semkopja“ isdewejs un redaktors, wehlat strahdaja „Wahrda“ redakzijā. 1889. g. sahka isdot „Mahzibas wehstules par freewu walodu“, kuras winam darija eespehjamu nahkamā gadā Jelgawā nedibinat grahmatu weikalu un wehlat eepirkt Siflaka drukataru. Schai laikā D. sahka plaschi rihkotees ar latweeschu rakstu isdoschanu, apgahdadams kreetnas grahmatas; starp zitu winsch 1891. gadā sahka isdot „Konwersazijas Wahrdnizu“ (isnahza lihds 25. burtņizai). 1895. g. weikalam isnihkstot, D. pehz ahrsteschandās ahrsemēs atnahza dshwot us Rigu, kur wehl tagad usturas, strahdadams pee „Baltijas Wehstnescha“, „Konwersazijas Wahrdnizas“ un ziteem literariskeem darbeem. Dauds wina darbu eespeesti laitrakstos un atsewischkos isdewumos. Sewischki winsch pasneedis dauds labu tulkojumu no zitautu rakstneekem, ka: Dikensa, Frensena, Amitschis, Wasowa, Sudermana u. z. Bet winsch rakstijis ari originalus stahstus, ka „Bruhtes mekletajs“ (1886.), „Anfis un Lihfina“ (1888.) un z.; daschi no teem isnahkufchi sem paraksla „Pehrtondehls“, kamehr „Muhshigs mihletajs“ sem pseidonima Zubminu Teodors. Winsch dramatisojis ari stahstu „Skirmunda“, farastijis broschuru „Paidagogiska bals“ (1883.), „Sweschwahrdu grahmatu“, „Wahzu tulku“ un

Jekabs Drawneeks.

par wina leelām walodas dahwanam. Teatra literaturā J. Drawneeka pseidonims ir Laimneeks un ka tahds tas farakstijis „Skirmunda“, dramu is leischu pagahtnes un tulkojis dauds labu lugu, ka Sudermana „Dsimteni“ un „Jahnis“ (kura nahks „Mahjas Weefi“). Par J. Drawneeku muhsu „Konwersazijas wahrdniza“, pee kuras ari J. Drawneekam leeli nopelni, sneeds sekoschas biografiskas siņas:

patlaban pabeidjis sawu galweno darbu „Wahzu-latweeschu wahrdnizu“. Ari ar musku D. labprahť nodarbojees; no wina kompozizijam drukatas: „Pee strautina“ (sewischkā isdewumā) un „Alis upes koschā kalninā“ (Austrumā). Nowehlam no wifas firds zentigajam tautas darbneekam wehl ilgu un laimigu muhschu un wehl dauds weseļu graudu seht neapkopta tautas druwā.

Apfkats.

Walsts domes darbiba.

1910. gada budšchetu noslehdjot walsts domes budšcheta komiſija isdarijuse darbu, kaſdu neweens nebija ſagaidijis. **Budšchets noslehgts** neween beſ deſizita, bet wehl **ar 3,752,898 rublu leclu atlikumu**. Finantſchu ministrija budšchetu bija noslehgufe resp. aprehinajufe tã, ka isnahza 84,215,023 rublu lecls istruhkums. — Kã tas rihmejas? Waj walsts domes budšcheta komiſija warbuht tahdejadi tikufe pee tik laba gala rezultata, ka raſt pamafinajufe kara ſpehka isdewumus un tur strihpojufe toſ istruhktoſchos 84 milj. rbl.? Ne fins ne. Kara ministrijas 480 milj. rublu leclais budšchets pamafinats tikai par 6 milj. rbl., kas ir neeziga dalina no leclã kara ministrijas budšcheta. Bet komiſija wairaf strihpojufe zitu reſoru (ministriju) budšchetos. Pat ſemkopibas ministrijas budšchetã, kurſch jau ir tã pahraf maſs. Pateefbã ſemkopibas ministrijas budšchets bija daudſkahrtigi paleelinams, wiſmaj noleekams uſ kaſhdeem 100 milj. rubkeem, lai taſ reis waretu ſahkt iſweſt toſ milſu darbus, kas darami, lai melnſemes gubernas iſfargatu no nerafcham. Luſkneſcha ſmiltis no auſtrumeem arween wairaf laufchãſ uſ reetumeem, kad winãm reis ar „galeriju meſchu“ eerihkoſchanu ſahks aiſſproſtot zetu, kad ſahks melnſemes gubernu apuhdenoſchãnas darbus? Ar kaſhdeem laufſaimneeziabas un peenſaimneeziabas inſtruktoreem ween ſemkopibas pajelſchanã nekas naw lihdsjets. Sinaſchanu iſplatiſchana, ſinams, ir wajadſiga, teikſim, nepeezeefchama, bet galwa beſ rokam neka neſpehji. Beſ kapitala nekas naw iſdarams un kaut ari waj fimteem inſtrukturu ſtaigatu pa kaſdu gubernu apfahrt un ſemneeziuus drefetu, kã jatopj ſeme, kã jaehdina gowis, kã jabaro zuhlas, kã jatopj putni, kã jaerihko ſiwju dihki, kaſhdas jazet dſihwojamãſ un zitas ehtas, kã un zil paſcheem zilwekeem jaehd, lai apehſtu ſinamu, nepeezeefchami wajadſigu daudſumu olbaltuma, tauku un zitu weelu. Ar wiſu to gan weenam otram agronomam war apgahdat ſiltu weetu, bet ſemes ruhkeem un ſemkopibai wiſai maſ lihdsjets. — No pirmmahzibas isdewumeem, kã weens otrs uſ to lepns, neefot no budšcheta komiſijas puſes nekas strihpotſ, neweens rublis ar' nẽ, itkã muſſu pirmmahzibas budšchetã ari kas pawifam buhtu ko strihpot! Wiſſch jau tã ſamehrã ar ziteem budšcheteem, tikai mikroſkopifki (ar paleelinaſchãnas glahſi) ſarebſjams. — Tã ar isdewumu strihpoſchanu walsts domes budšcheta komiſija ir isdarijufe burwja darbu un tikufe pee budšcheta beſ istruhkuma. Tã ka walsts domes budšcheta komiſija ar profesoru Akkeſjento preeſchgalã naw neko apzirpuſe kara ministrijas un zitos wahrigos budšchetos, tad finantſchu ministrs Kofowzewſ, kas zittahrt uſ paſchãſ walsts domes tribines fajija, ka Kreewijai naw parlamenta, tagad iſfazijãſ, ka wiſſch ar walsts budšcheta komiſijas budšcheta ſastrihpojumeem meerã, warot to darit ari tã, kã budšcheta komiſija gribot un pee tam muſſu pirmo parlamentu (walsts domi) pat tã maſleet papahjaja, ka ta bijufe palihdſiga pee budšcheta noslehgſchãnas beſ deſizita.

Scha gada budšcheta noslehgſchana beſ deſizita, kaut tas wiſs ari wehl tikai tã uſ papira un tas, kã ſaka, ir paſeetigs, tomehr wiſeem nahkuſe til negaidita un bijufe til pahrſteidsjoſcha, ka ſchãhda beſdeſizita budšcheta noslehgſchãnas eefpaids manams ari oſoſizijas runãſ, ihpaſchi pirmajãſ pehzi budšcheta komiſijas reſerenta profesora Akkeſjento un finantſchu ministra Kofowzewa. Kadetu finantſchu lectu Pitija — bijuſchãis finantſchu ministra (Wittes) beedris un bijuſchãis ſemkopibas ministrs Kutlers, no kura ſagaidija wiſãſ muſſu finantſchu ſiſtemãſ ſadragajoſchu kritiku, ſawã runã, ihſti neſin ko darit, gan kritiſẽ, kritiſẽ, grib peeſertees te ſchur, te tur, bet iſredsams tomehr, ka tas nejuhtas droſchs, tauſtas kã pa tumſu, beidsot newar pat iſtift finantſchu ministrijas nepaſlawejis, ka ta muſſu la b a lã ministrija. 12. j e b r u a r i, kurã ſahklãſ ſcha gada budšcheta pahrunaſchana, kreewu laitrafſti tapehzi noſauzi par K o f o w z e w a l e e l o d e e n u, par w i n a l a i m e s d e e n u un zitadi. — Walsts domes budšcheta komiſijas preeſchneeka profesora Akkeſjento budšcheta reſerats un finantſchu ministra pirmã runa budšcheta leetã pagahjuſchã „Wahjas Weeſa“ numurã (Nr. 7.) jau atſtaſhſitti. Sche tahlat lai nu ſeko kadetu finantſchu autoritates Kutlera un zitu runãſ.

Kutlers uſſtaſhda jautajumu, kaſhda noſihme ir tagadejam beſiſtruhkuma budšchetam; waj tas peerahda, ka ſemes naudas leetas labojuſchãſ, jeb waj tas tikai ir nejaufchs gadijums. Tagadejais budšchets wehl naw ſahks, bet tikai projekts, kurã wehl warẽſ taiſt wiſwiſadus pahrgroſtjumus. Ka dome isdaritu tahdus pahrgroſtjumus, naw ſagaidams, bet gan ir eemeſis baiditees par budšcheta likteni walsts padomẽ, kura ſawu likuma doſchãnas darbibu apturejuſe un pahrwehrtuſes likumdoſchanai par ſchkehrli. (Preeſchſchẽbdeſtajis ſauzi runataju pee kahrtibas.) Ihſteni ſchis beſiſtruhkuma walsts budšchets ir gan tikai nejaufcha parahdiba. Tã winã ir uſnemta diwu (1908. un 1909.) gadu walsts bankas tihrã peka, tur uſnemts ari ſewiſchãſ kredita kanzlejãſ ahrſemju fonds ar 18 milj. Ja no ſchis ſumas atrehkina komiſijas uſſtaſhdito atlikumu (3 milj.), tad arweenu iſnahk wairaf par 14 milj. iſtruhkuma. Laba raſcha gan taiſijufe labu eefpaidu uſ budšchetu, bet ſchis awots naw wiſ paſtahwigs, un tadehſ isdewumu ſaiſſnaſchana bij nejaufcha. Semes ſaimneeziſko ſpehku attihſtibu newar weizinat waldbiba, kura atrodãſ ne draudſibã ar tautas maſam. Tagadejos politifkos apſtaſtkos eefpehjama tikai taupiga apeefchãnãſ ar walsts naudu, uſ ko ari aiſrahdija ministris. Ir wehl daudſ wajadſibas, peem. tautas iſglihtiba, bet projekteteẽ jaumee nodokki tikai maſã mehrã war ſegt iſdeenas ronofchãſ wajadſibas. Beidsot — finantſchu ſtahwolka kritika wehl naw finantſchu reſora kritika, wehl maſaf ta ir kritika par winã waditaju, kaut gan muſſu finantſchu reſors wehl ir wiſlabakais Kreewijã. Tas atnem eefpehju uſlikt ſchim reſoram atbildibu par pahrdſihwojamãſ ſaimneeziſtãſ grubtibam, kuras waldbiba pate ſazet. Finantſchu reſors netiſs

fwabads no tagadejās sistēmas nelabā eespaيدا, kāmehr pastahwēs spaidu politika. (Kreifee applaudē.)

P o l o w z o w s (lab.): trescho reis stahjotees pee budscheta zauruhkoshanas, trescho reis jakonstatē, ka pateizotees waldibas ruhpiwai un komiſijas darbibaɪ seme iseet no ſawām naudas gruh̄tibam, kurā ta eekrita kara un nemeeru deh̄l. Ta atrodotees tagad isdewigos raschas apstahklos . . .

Pulksten 6 un 40 min. Polowzowa runas ſah̄tumā seh̄de jasleh̄ds, jo naw klah̄t likumigā ſkaita domneeku.

Nahkoshā seh̄de 13. februari. Seh̄di wada knas̄s **W o l k o n ſ k i s**. Ministru loſchās finantschu ministrs **R o k o w z e w s**. Turpinas **wispahrejas debates par walsts budschetu**. — **P o l o w z o w s** turpina ſawu wakar ſah̄tto runu. Wajadſigs isleetot tagadejo ſp̄ihdoscho naudas stahwofli, nodroschinotees preeſch nahkotnes. Tapat darija ari Wahzija pehz 1870. gada kara, eeguhto kara atlihd̄sibu isdodama ſawas waras nostiprinashanai; Kreewija tagad eeguwufe kontribuziju no raschas! Te ari jaatſihst waldibas plaschā darbiba, lai panah̄tu labās raschas isdewigu ismantoshanu. Referents Akteſejento itin pareiſi teizis, ka ſemkopibaɪ un tautas isglihtibaɪ jabuhtot walsts mihtakeem behrneem, bet nazionalistu ſrakzija ar ustraatumu raugotees uſ 700,000 rbf. leelo ſumu, kuru komiſija noſtrihpojufe no galwenās semēs eerihzibas waldeſ kredita. Tas ir ſiteens Kreewijas laufſaimnezibai, jo katrs isdewums laufſaimnezibai par labu bagatigi atmah̄ſajas. Zik ari isdewumi naw ſaih̄ſnami, tatschu jaeet pretim walsts wajadſibam, kur tas nepezeeshams. Tā janostah̄da pareiſi meſchu ſaimneziba, kas pilnigi palaiſta; jauſlabo zeki; wajadſigs paplah̄ſinat neween dselszefus, bet ari leelzefus. Jaatwer laufſaimneeku banka, kur tee dabutu ſawām wajadſibam ſih̄tu kreditu un t. t. Zik patih̄komi budschets ari naw noſtah̄dits, tomehr nazionalistu ſrakzija atrod, ka winam ir prettautis̄ts raksturs: peegreeschot foti dauds usmanibas walsts nomalem, tas aismirſt zentru. Tā komiſija nemas naw domajufe par Somijas peewillſchanu pee ahrleetu ministrijas isdewumu ſegſchanas; ſchi ministrija tatschu apkalpo ari Somiju. Nazionalistu ſrakzija eesneegs ſhini leetā ſawu preeſchlikumu. Beidsot runatajs apſweiz apweenoto waldibas un likumu deweju eestah̄ſchu darbibu budscheta leetā, eefsch kam redſama droſchiba, ka nahkotnē walsts ſaimneziskā ſinā pazelſees.

D s j u b i n ſ k i s (darba gr.): Budscheta komiſijas preeſchneeka ſp̄ihdoschā runa par budscheta jo labo stahwofli, aistika ari finantschu ſaimneziskās wah̄jās puſes. Atſihstot ſemkopibu un isglihtibu par „mihtakeem behrneem“, tomehr newarot leegt, ka 30 miljoni tautas isglihtibaɪ pah̄rał masa ſuma, jo wajadſigi buhtu 103 milj. Ministra aish̄rah̄dijums, ka iswedot wairak labibas uſ ahrsemem un tā eeguh̄lot no tureenēs wairak ſelta, esot labweh̄liga ſaimneziska parah̄diba, nebuht nepelnot tah̄du raksturojumu, jo eedſihwotaji paleel nepaeh̄duſchi. Peewesdams weselu rindu ſkaiſtu no eeneh̄mumu un isdewumu budscheta, runatajs peerah̄da, ka nodoktu naſta, ſewiſchi neteescho, ar wiſu ſawu ſmagumu guf uſ nabagalām ſch̄kiram. Tapat no budscheta redſams, ka waldiba teh̄rē milſigas ſumas

pilnigi nerash̄igām wajadſibam, bet atſah̄j kulturās un isglihtibas wajadſibas nowahrtā. Beidsot ſawu garo runu, Ds̄jubinſkis nolasa darba grupas lehmumu, pehz kura ta atſah̄j ſew teeſibu isteikt ſawas domas par atſewiſchkeem isdewumu posteneem atſewiſchkus budschetus zaurſkatot, bet balſos pret wiſu budschetu to kopā nemot, eeraudſidama ſhini ſoli weenigo lih̄dselli, isteikt tautas nepeekriſchanu waldibas rih̄zibaɪ. (Kreifee applaudē.)

Preeſchseh̄detaja weetu eenem Schidlowſkis.

B e l o u ſ o w s (foz. dem.) neatrod eemesla preezatees par besistruhkuma budscheta uſſtah̄diſchanu. Pah̄r walſti arweenu karajas 10 miljardu leelā paradu ſuma. Semneeku ſtrah̄dneeku stahwofli naw labojees un eedſihwotaju besdarba un besteeſibu stahwofliſ palizis kah̄ds bijs. Budschets palizis tapat kā agrak par pumpi, kas no tautas iswelf peh̄dejo ſulu 30,000 agrareſchu labā. Wehl nekah̄das reformas naw eewestas, lai pazeltu un attih̄ſtitu semēs raschoshanas ſpehtus. Nodokli arweenu wehl guf uſ nemantigām ſch̄kiram, bet kara, polizijas un penſiju isdewumi aug. Israh̄das, ka wiſas ſpoſchās zeribas teel diſbinatas uſ reto weefē — labu raschu. Tikai laba rascha nenah̄l il gadus un waldibas zeribas te atgah̄dina semneeku, kas gaida uſ leetu. Budscheta lih̄dsſwars tagad drihsak peerah̄da, ka eedſihwotaju mah̄ſashanas ſpeh̄ja ir ismantota lih̄ds beidsamam. Ja pee tam tomehr wehl buhtu nahzees aish̄nemtees naudu, tad ta tomehr nebuhtu titufe isleetota tautas wajadſibam. Saimneziskā ſinā pazisam aish̄ zitām walstim palikufe Kreewija tomehr ſpeesta isdot leelas ſumas militarisma labā. — Kas weh̄las tautas labumu, tas neaptumſchos tautas apſihu ar mah̄ſfliigi raditu budscheta lih̄dswaru, bet teiks wezai warai: Aisejeet un dodeet weetas laudim, kam tauta dewufe ſawu uſtizibu (kreifee plautschkina).

L w o w s I. atſihst labu finantschu stahwofli ſakarā ar 1910. gadam uſſtah̄dito budschetu, bet tas wehl nenofihmejot lauschu maſu labklah̄jibu. Jaunee nodokli, eeweh̄rojot jau agrak noſpeesto mah̄ſashanas ſpeh̄ju newar atneſt walstij leelus eenah̄kumus. Isstruhkumi jau paschi par ſewi peerah̄da, ka tautas ſaimneziba pakritufe un ka walsts ſaimneziba neteel weſta ſahrtigi, jo naw nekah̄das noteiktas sistēmas. Wiſi projekti par uſlaboshanu un kreditu atweh̄leschanu noteel tikai aish̄ nejauſchibas. Lai panah̄tu ſaimnezisku un teeſflu labklah̄jibu, jaish̄ſtrah̄dā walsts ſaimnezibai noteiktis plans. Sawā laikā walsts domē tika aish̄rah̄dits uſ breesmigām nekahrtibam semēs aish̄fardſibas leetā, tika atſihmetas plaschas reformas, lai noſtah̄ditu kara ſpehtu peenah̄zigā augstumā, preeſch kam apreh̄kinaja milſigu ſumu, 2133 milj. Pa to ſtarpu pazgah̄juſchi gadi un juhras reſorā naw it nekas darits. Kara reſors gan uſſah̄zis ſchah̄das tah̄das reformas, bet ar tām nekas naw lih̄dsjēts. Newar tatschu palaiſtees uſ ſaldata duh̄ſchu ween, bet armija janostah̄da wiſpah̄ri augſtu. Ds̄elszjetu ſaimneziba ari atrodas leelā nekahrtibā. War ari lih̄dsjust 9. nowembra likumam, bet wina isdewigā eewesh̄chana ds̄ihwē wehl nebuht naw nodroschinata, jo wiſpirms jadod tautai teeſibas, nodroschinat semēs leeto-

ſchanu un aiskawejojot ſemes pahrdoſchanu par lehtām zenam. Runatajs beidsa ar ſchahdeem wahrdeem: „wehloſ, kaut 1910. gada beifſtruhkuma budſchets buhtu muhſu pirmāis, bet ne pehdejais, lai atkal uſ to nebuhtu jagaida 22 gadi.“

Bereſowſkiſ II. labo frazijas wahrdā noſcheblo, ka budſchets ſahkts zauri ſtatit 2¹/₂ mehneſchus wehlat, nekā taſ drihſtejis notikt. Frazija nokratot no ſewiſ latru atbildibu par to. Ja raugotees uſ pehrnā gada peſmifitſkām runam, tad iſrahdotees, ka tām nebijiſ pamata: budſchets noſchehgt ar atlikumu. Gemefiſ te naw mellejams tik ween labajā raſchā; finantſchu ſtahwoſliſ arweenu wairaf uſlabojotees, par ziſ daudſ aſnaināo 1905. un 1906. gadu ſtreiki un eſſproprijazijas attahlināſ. Waldibaſ rihziba, ziſ tahtu ta bijuſe wehrſta uſ ſcho behdigo parahdibu apſpeeſchanu, pelnot uſſlawu. Bet wehl nedrihſtot aiſmireſt, ka apmeerināſchanāſ wehl naw eeſtahjuſeſ, un kamehr taſ naw notiziſ, newar buht runa par labu finantſchu ſtahwoſlim. Labo frazija pretojaſ katrai, kaut paſchāi maſatai iſdewumu ſaiſhināſchanai ſemkopibaſ un tautāſ iſgſihtibaſ budſchetōſ; nedrihſt ari naudu ſchehlot ſihkreditam par labu. Beſ tam jagreeſch nopeetna wehriba muhſu tautāſ bagatibu iſmantōſchanai, kuraſ wehl pawiſam nowahrā. Beidsot Bereſowſkiſ ſaka, ka labo frazija tižot tautāſ preekſhtahwibai, kura, pehž 200 gadu ilga ſtarpbrihſcha atkal uſmodinata, buhſchot uſtizams palihgſ Patwaldigam Kungam un Keiſaram, ſtrahdajot leelajai Kreewijai par labu un laimi. Bet par to tai ja-atſakotees no partiju zihtnam un jabuhtot tautiſkai un treewiſkai. (Labeē applaudē.)

Feropkins atſihmē, ka komiſſija ſawedufe budſchetu beſ deſizita, pat ar neleeku atlikumu, un pee tam iſſar-gajuſeſ no iſdewumu pamāſināſchanāſ tautāſ kulturelo mehrku, ſemkopibaſ un tautāſ iſgſihtibaſ labā. Salihdſinot ſcha gada budſcheta ſkaituſ ar agrakeem gadeem, runatajs wehrſch uſmanibu uſ to, ka no 1899.—1908. g. eenehmumi peeauguſchi daudſ lehnat, nekā iſdewumi: pirmeē wairojuſcheeſ par 30%, pehdejee par 50%. Pa-teižoteeſ budſcheta komiſſijaſ publem ari noteittee krediti ſchogad maſinajuſcheeſ lihſ 43 milj.; pehrn wiau bijiſ 154 milj. Taſ ari palihdſejiſ budſchetu noſchehgt beſ deſizita. Beidsot runatajs konſtatē, ka domeſ wehleju meeſ, lai naudaſ ſaimneeziſibu noſahrtotu, ne arween tikuſchi eewehroti kamehr iſpildu wara paleeſ tautāſ preekſchſtahwibai neaiſſneedeſama un kamehr walſiſ kontrole paleeſ tika par iſpildu warāſ nodatu, tik ilgi muhſu budſchets ari palikſ ahrpuſ kontroleſ un buhſ neraſchēſ; ari atbildibu par to newarēſ uſlikt walſiſ domei ween.

Walſiſ padome.

Walſiſ padomei 20. februari bija leela deena. Pee ſehdeſ peedalijaſ gandrihſ wiſiſ miniſtru padomeſ ſaſtahwſ ar premjeru preekſchgalā. Kā arweenu, leelo deenu bija radijiſ ſihtſ jautajumuſ. Apſpreeda likuma projektu par nodoklu nemſchanu pilſehtam par labu no prezem, ko web pa dſelſjeku. Walſiſ dome un padome par ſcho likuma projektu latra ſawoſ eeſtatoſ. Walſiſ dome eeſtata, ka puda nodoklu nemſchana iſſchſkrama adminiſtratiwā ſahrtā, bet walſiſ padome, ka likumu doſchanaſ ſahrtibā. Sa-meerinaſchanaſ komiſſijā weenoſchanaſ naw pauahkta. Mi-niſtru padomeſ preekſchſehdetajiſ Stolipinſ runaja par labu adminiſtratiwai ſahrtibai. Stolipinſ, ka „Sowr. Slowo“ aiſrahda, iſleetoja gadijumu, lai turetū programāſ runu, kaut gan wiſch teiža, ka wiſch ar nodomu iſwairāſ no programāſ runam. Premjerſ ſtarp zitu teiža: „Kaſ uſmanigi ſelo walſiſ leetu gaitai, tam buhſ gaiſchi redſama

muhſu darba programa, kaſ no ahrpuſeſ gan naw ſpoſcha. Mehſ zēſchameeſ uſlabot tautāſ dſihweſ noſajijumuſ, noſtiprinat likumibu un likumiſtu ſahrtibu un nobroſchinat eedſihwotaju finanzielo un ekonomiſto dſihwi. Schini no-luhkā, ahrpuſ ſihlāſ ſemeſ ihpaſchuma nodibinaſchanaſ, ſemeſ eerihzibaſ, ſihkredita un agronomiſkaſ palihdſibaſ paplaſchinaſchanaſ, waldiba tagad iſſtrahdā likuma projektu par muniſipalkreditu. Premjerſ ir pahrleezinatſ, ka ja pee mums lehni attihſtaſ ſemſtū un pilſehtu dſihwe, tad waina te naw mellejama pilſehtu un ſemſtū teeſibu truh-kumā, bet naudaſ truhfumā. Pret projektu runaja Kre-ſtownikowſ, Awdatowſ, Witte un žiti. Witte aſi kritiſē eekſchleetu miniſtrijaſ eejauſſchanoſ dſelſjeku un tarifa leetā, kam par ſekam bijiſ ari taſ, ka eenahkumi no dſelſ-zekeem maſinajuſcheeſ. Eſ eſnu pahrleezinatſ, Witte ſaka, ka ar puda nodokla nolikſchanu newar nodarboteeſ neweeſ eekſchleetu miniſtrſ un jo wairaf zeenijamaſ miniſtrſ, ka hēſ mums tagad ir. Winam naw ne brihwa laika, ne preekſch tam wajadſigāſ ſpezielaſ ſinaſchanaſ. Wiſpahri projektſ neiſtur nekahdaſ kritikaſ. Taſ ir Peterburgaſ kanzeleju augliſ Jaunaiſ nodokliſ ir kaitigi wiſeem, raſchotajeem, patehretajeem, ſemtopjeem un žiteem. Witte buhtu preeziſ, ja padome pawiſam atraiditu ſcho projektu. Bet ja taſ naw eeſpehjamſ, tad wiſmaſ japaleeſ pee likum-doſchanaſ ſahrtibaſ. Adminiſtratiwo ſahrtibu aiſſtahweja Sinowjewſ, Kraſowſkiſ un K r a m e r ſ. Pehdejais eeſahka ar to, ka „jautajuma iſſchſkirſchana atkarajaſ no walſiſ padomeſ ložekkeem, kaſ ſehd uſ labāſ puſeſ ſoleem . . .“ Preekſchſehdetajiſ pahrtrauz runataju un ſaka, ka jautajuma iſſchſkirſchana neattarajaſ no weenaſ waj otras partijaſ, bet no balſoſchanaſ. Sinowjewſ, aiſſtahwedamaſ projektu, Stolipina runā eerauga ſinamu uſbrukumu walſiſ padomeſ ložekku paſtahwigai ſpreeſchanaai. Premjerſ uſ to atbildeja, ka wiſch par daudſ zēna walſiſ padomi, lai uſbruktu taſ paſtahwibai. Debatu turpinaſchana atlikta uſ 24. febr. ſehdi. „S. D. L.“

Latweeſchu Laukſaimneeku Ekonomiſkaſ Sabedribaſ un Jelgawaſ Laukſaimneeziſaſ Beedribaſ ſehklu iſſtahde 25. un 26. februari ſch. gadā, no rihtotajām beedribam neatkarigu apſtahku deht newar notikt, bet teeſ atlikta uſ wehlatu laitu.

Iſſtahdeſ Komiteja.

Prefeſ prahwa. 15. februari Jelgawā iſteefaja apſuhdſibu pret „Seemeſlahſmaſ“ redaktoru Meeſi-Meſewſki par to, ka wina waditajā laikrakſtā 1908. g. Nr. 74. kahdā koreſpondenžē no Jelgawaſ bija apwainota N. Gemuta un N. Grihſta grahmatu drulatawa par ne-ſahrtigu algāſ iſmaſku ſtrahdneekēem. N. Grihſliſ eekſch-dſeja Meeſi-Meſewſki par perſonigu apwainoſchanu preſē un neſlawāſ zēlſchānu firmāi. Suhdſibu uſtureja ſwehr. adwotkiſ Iſchaliſte, apſuhdſetaiſ nebija teeſā eeradeeſ un wiau aiſſtahweja ſwehr adw. palihgſ Weſmanſ. — Pehž ilgataſ apſpreeſchanaſ teeſa paſludinaja, ka Meeſi-Meſewſkiſ atſihtſ par wainigu un noteefatſ uſ 5 deenam areſtā. „S. D. L.“

Rigaſ Laukſaimneeku Zentrābeedribaſ gada ſapulže. I. Wiau notureja Rigaſ Latweeſchu Beedribaſ telpāſ 17. februari. Sapulži atklahja pulſſten 11 preekſch-neekſ weterinarahrſtſ P. Dſolinſch. Klahb bija 44 delegati no 36 laukſaimneeziſaſ beedribam. Beedru naudu uſ 1910. gadu gan jau ſamaſſajajuſchāſ 53 beedribaſ. 17 beedribaſ tā tad delegatuſ nebija ſuhtijajuſchāſ. Gewehrojot daudſoſ preekſchlikumuſ, kahduſ ſchajā gada ſapulžē pee-nehma, leetaſ labā gan buhtu bijiſ jawehlaſ, ka wiſaſ beedribaſ buhtu peedalijuſchāſ. Par ſapulžeſ wadoni uſſtahda kandidatuſ: mahžitaju P. Gailiti, P. Seegeneeku

un Vergu. Us preeſchneeka weterinarahrſta P. Dſolina peerunaſchanu ar allamažiju par ſapulzes wadoni eezel Wez=Peebalgas mahžitaju P. Gailiti. Sapulzes waditajam uſ ſapulzes darbības gaitu paraſti leels eefpads. Un ſchoreiſ ſapulzes wadonim, kā taħdam, bija jo ſwariga loma. Lai eewehrojām tikai, ka mahžitajs P. Gailits ar „Baltijas Lauſſaimneeka“ redaktoru, agronomu H. Zelminu tuwi radineeki. Saprotama mums tad ari top Dſehrbenes Lauſſaimneezības beedribas eħrmetais pahrmetums Zentrals beedribas waldei, ka ta naw pahrſtahjuſe H. Zelminu, kad tam uſbruktis preſe. No kura laika tad tuhlin wiſam waldes generalſchabam karā jaecet, ja laħdam winas ložeklim preſe iſſata pahrmetumus? Ja par katru laħdas waldes ložekļa darbības kritiku preſe tuhlin wiſa walde in corpore taujā ees, nu tad wairs ar ko zitu lai nedomā nodarbotees! Neatliks preeſch ka zita wairs weentahrſchi laika. Zentrals wiſpahri manama pahrat leela juhteliba, kuras ſekas neaugligas kildas paſchā beedribā un preſe. Par nolaidibām un nekahrtribām rehķinos un Zentrales Preekułmuiſchā naw neweens wainigs, wiſi no wainas iſwairas, ſaprotams, ka jo wainigi naw agronomi W. Stubinsch ar H. Zelminu. Pehdejais jau, ka tas preſe konſtatets, tatschu tikai eeteizis tagadejo Preekułu muiſchas muiſchungu, bet ne winu paſchrozigi eelzīs. Salet, ka tad lai wiſch atbild par to, ka Zentrales iſmehginajumu un paraugſaimneezibā Preekułu muiſchā ſaimneekots?! Un, ka lai naħtoſchais lauſſaimneezības maſchinu ſtažijas preeſchneeks agronomis W. Stubinsch atbild par to, ka kummaſchina Preekułu muiſchā naw kaħrtīgi uſſtahdita un ka tai leetū ſkrubwes eeruhſejuschas? Winam tat tas naw teeſchi uſdots un no Kaunas, kur Stubinsch dſihwo, uſ Zehſim un Rigu braufajot tat Preekułu muiſchaj abrauz waj wefelu werſti atſtatu garam! Un neſtahw tat nekahdos pergamentos, ka winam tur brauzot jaeeegreſchas, jaapſkata zentrales parauga ſaimneeziba, jareds kummaſchina leetū, japamahza agronoma H. Zelmina eeteiktis parauga ſaimneezības waditajs, ka la b i b u n e ſ e h j u ſ n e a r t a s ſ e m e s, ka tas notizis Zentrales parauga ſaimneezibā, tur, ka atkal preſe konſtatets, wefels lauks waſaraja apſeħts uſ ne a r t a s ſ e m e s, u ſ z i l a m. Preeſchlaſijumi Preekułmuiſchā par ſemkopibu un lauſſaimneezības maſchinām, redſams, leeki wiſ nebuħtu. Bet atgreepſimees nu atkal atpatat pee ſapulzes darbības apſtatīſchanas. Gada pahrſkātu nolaiſija rakſtwedis agronomis W. Stubinsch. Scho pahrſkātu nodrukāſim turpmat plaſchati. Waldes ſaħtahws 1909. g. bijis: preeſchneeks weterinarahrſts P. Dſolinsch, preeſchneeka weetneeks un kaſeeris — Fr. Laſmanis, rakſtwedis W. Stubinsch, waldes ložekli: K. Seltinsch, M. Kaħrlinsch un K. Klawinsch. — Jaunajā walde eewehleja: par preeſchneeku — agronomu W. Stubinu (weterinarahrſta P. Dſolina weetā, kurſch atſažijās tāpat kā Fr. Laſmanis) un par waldes ložekleem: K. Seltinu, M. Kaħrlinu (wezoſ) un no jauna adwokatū J. Auſbergi un weterinarahrſtu Peterſonu-Linſminu.

Nowiſijas komiſija ſino, ka darbiba bijuſe dſihwa kā walde tā ſežijās (nodakās). Bijuſchi la b i iſweħleti darbineeki. Tikai kaſes graħmatas weſtas deesgan nepilnigi. Waldes rehķini, kā ari lopkopības ſežijas ſinojumi un rehķini bijuſchi pareiſi, bet par ſemkopības ſežijas (preeſchneeks W. Stubinsch) newarot ſnot, jo neeſot pahrſkātu. Eeteiz turpmat katrai ſežijai weſi ſawus rehķinus un il mehneſchus nodot waldei rehķinus. Par Zentrales iſmehginajumu un paraugſaimneezibu Preekułu muiſchā pilnigi noſleħgta pahrſkata weħl dot newarot, jo neeſot weħl ſaimneekots pilnu gadu. Bet rewidenteem Preekułmuiſchu rewidetot uſ we e t a s iſrahdiſees, ka truhſtot daſcheem iſdewumeem kwiħſchu. Lopkopiba Preekułmuiſchā neſufe

ſaudejumus. — Muiſchungs teizis, ka gruħti dabut katre iſwiħti. Par nekahrtribām ſemkopības kurſu rehķinos kurſu wadonis agronomis H. Zelminsch wainu no ſewis noraida uſ ſemkopības ſežijas preeſchneeku agronomu W. Stubinu, kuram rehķini nodoti 20. dežembri pagabjuſchā gadā. W. Stubinsch nu ſchos pamatigos rehķinus ſakās beigās noſubtižis waldei, kura, ka leekas, tad tos pag. gadā netaħ nebuħs dabujuſe rokās, bet abi agronomu kungi, ſinams, naw wainigi, jo lahs tatschu naħt ar gaidiſchanu, kaut ari pawehlu waj pat tik weħlu, ka tos laika ſleħgtā gada pahrſkātā wairs newar eeweeetot. Stubinsch luhdi ſapulzi, winu tapeħz atſwabinat no jeħſahdeem pahrmetumeem. Un leetu laimigi iſwadat tā, it ka wainiga buħtu pate walde un newis abi agronomu kungi. H. Zelmina waditajs „Baltijas Lauſſaimneeks“ ſtraħdajis ar 1800 rbf. leeleem ſaudejumeem. Kopā ar agraku gadu ſaudejumeem „Baltijas Lauſſaimneeks“ Zentralei neſis wairat neka 3000 rbf. ſaudejumu. Sapulze peħz debatem atſiħt un nolemj, ka graħmatas un rehķini turpmat wedami kaħrtigati.

Kara teefas ſehdes pahrtrauks 2. martā, peħz kam tagadejais ſaħtahws doſees atpatat uſ Witnu. 1. aprili eeradiſees jauns ſaħtahws, kurſch iſteefas weħl atlikuſchās leelatās revoluzijas leetas.

Rigas apgabalteefa iſteefaja 19. februari apſuhdiſibas: 1) Pabaſchu pagasta Karliſ Eſerinsch kopā ar trim ziteem atnehmis 1905. g. dežembri Pabaſchu pagastā robeschfargu ſtraſchnīkam Woiuginam revolweri un noturējis winu 3 deenas laħdā dſihwoħki apzeetinatū ar peedraudejumu, ka, ja wiſch behgſchot, winu noſchauſchot. Apſuhdſetais iſſtaidroja, ka bijis tikai no ziteem ar draudeem peepſeħts lihdiſſinatajās un tapeħz ari winu ſodija tikai ar 2 mehneſcheem zeetumā. — 2) Pehņajos Turgoſ Krimuldas Kataru mahju ſaimneeks Julijs Kalninsch ar ſawu ſeewu ſakildojās ar nomneeku Peteri Waſli, kas negribejis ſamaħſat 7 rbf. ar kapeikam no nomas. Kildā Kalnini uſbrukuſchi Waſlim, ſitufchi un ſpahrdijufchi kaħjam un eewainojufchi ar zirwi tam galwu tik ſtipri, ka tas nomiris. Teefa noteefaja Kalninu uſ 6 gadeem peeſpaidu darbeem, bet wina ſeewu attaiſnoja.

„J. D. L.“

Ultraidita praſiba. Nupat Rigas XI. eezirkna meerteefneſim naħzās iſteefat interesantu prahwu. Rembates pagasta, 70 gadus wezais Jaħnis G. bija apſuhdſejis ſawu deħlu Reinholdu, ka tas atſakotees dot winam mehneſcha uſturu un peepraſija, lai teefa peepſeſch deħlu iſmaħſat tehwa uſturai par labu 7 rubkus mehneſi. Deħls paſtaidro teefai, ka tehws aiſbrauzis uſ laukeem un apprezejees, panemdams ſew 20 gadus wezu ſeewu. Wiſch neatſakotees pabaſtit ſawu wezako, bet lai peħdejais naħtot pee wina uſ Rigu dſihwot, jo zitadi wiſch neka newarot dot no ſawas maſas pekās, bet tehwa jaunai ſeewai wiſch atſakotees dot uſturu. Meerteefneſis atraidija weziſcha ſuhdiſibu, motivedams ſawu ſpreedumu uſ ta pamata, ka ja ſuhdſetajam bija eeppeħjams apprejet til jaunu ſeewu, tad wiſch warot iſtikt ari beſ pabaſta no deħla puſes.

„Df. W.“

Jaunajā Rigas teatri (Romanowa eelā Nr. 25) treſchdeem, 24. februari pulkſten 8¹/₄ wakarā iſrahdiſis pirmo reiſ Hermana Heijermanſa 4-zehleenu joku lugu „**Reħſchu ložekli**“ un peektdeem, 26. februari, tāpat plkſt. 8¹/₄ wakarā pirmo reiſ Leonida Andrejewa dramu „**Uuſiſa**“. — 26. februari weħl Jaunā teatra aktriſe Tija Bonga ſwinēs 10-gadu ſtatuwes darbības jubileju. Nowehlam apdahwinatai teatra maħſlneezei pilnu namu!

Peterburgā, 16. febr. Waſiſ domes ſemes aiſſardſibas komiſija peeneħmuſe ſchahdus noteikumus:

1) Kara ministrijai jaruhpejas par lauku leelgabalu artillerijas pastiprināšanu. 2) Leelgabalu pagatavofšanas eestabdes jaapgabda ar jaunakajām maschinām, kuras ari no ahrsemem war tikt parafstītas. 3) Materialus preekšč leelgabalu isgatavofšanas eestabdem, zīt to nebuhtu eespehjamš eeguht Kreewijā, wajadšigs papildinat no ahrsemem tahdā mehā, ka lai leelgabalu isgatavofšanas eestabdes kara laikā spēhji sneegt wajadšigo raschibu. 4) Schihdu usnemschana kara medizinas akademijā parwisam japahrtrauz.

— Pehz kreewu zetotaju sinam Mongolijas seemetos, netahš no kreewu robescham pee Aščenginstas atrasti leeli un plāschī sudraba un wara rudas un akmenu ogļu slahni. Grib fastahditees kreewu-angku sabeedriba scho slahnu ismantofshanai.

— „Birsch. Wed.“ sino, ka Kreewija un Anglija no lehmuschas neeejauhtees Tibetas leetās.

Kijewā, 20. februari. Us militarismelleschanas teefnescha rihfojumu, ka „Pet. tel. ag.“ sino, aresteti wehl 12 intendaturas eerehdni no 28, ko senators Garins nodewis teefai. Zītās Kijewas apgabala pilsehtās aresteti pahrejee. — Ismelleschanas teefnešs, ka „Netsch“ sino, jau beidšis pirmās aresteto intendantu grupas nopratināschanu. Gandrihs wiš atsinuschees, ka nehmušchi futulus. Pa wišu deenesta laiku katrs no winem dabujis 8000 lihds 20,000 rbl., ka wini pašchi atsinuschees. Isdota pa wehle Kremenschugā arestet 18 intendantus.

— Zeku ministrijas Kijewas apgabala walde, ka „Netsch“ sino, useetas leelas blehdischanas. Fabrizets fiktīws pahrschts par isdariteem darbeem, sagts buhwes materials, podrjadi atdoti par pahrat augstām zenam; blehdischanas notikuschas wairakos gados, kronim nodariti fimteem tuhstofschu rubļu saudejumu. Sewišchs swarigu leetu ismelleschanas teefnešs usfahzis ismelleschānu.

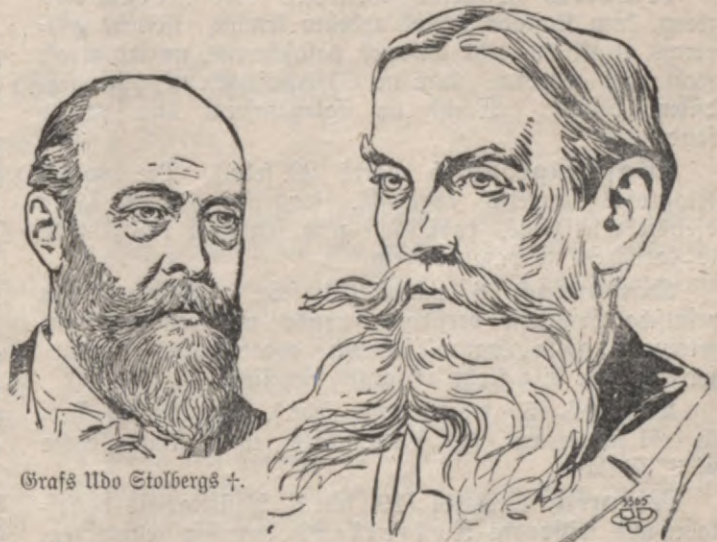
Dzilisa, 19. febr. Sukanatubani sahdschā, Gorijstas aprinki, pa lahju laiku kahdā semneetu mahjā eelausās peezi ar slintem apbrunoti wihri, noschahwa bruhsti un bruhrganu un weenu weesi, eewainoja diwas seeweetes un diwas wihreeschus un aihbhga.

— Schejeenes agrafais flepenpolizijas preekšneeks Matschinstis un diwi eezirkna usraugi nodoti teefai, tadehš ka wini sem kahda turiga namneeka mahjas wahrteem palikuschi bumbas tani noluhkā, lai isspeestu no wina naudu.

Ahrsemes.

Masās **Serbijas** karalis 23. (10.) martā zekos us Peterburgu. Tas pats par sewi nemot nebuhtu nelas eewehrojams, jo waldneeku zekojumeem muhsu deenās wairs naw tās leelas nosihmes ka agrakos laikos un pehz bulgaru karaka Ferdinanda weesofschanas Peterburgā itin dabiski, ka ari Serbijas karalis Peteris notaisa sawu wifiti pee leelā kreewu Zara, kuru Balkanu slahwu tautas uskata par sawu apfargu. Bet schoreis serbu Petera zekojumam us Peterburgu sewišchka nosihme tai sinā, ka ar to nu laikam beidšot Peterim atwehrsees waldneeku durwis, kuras lihds schim preekšč ta bija aisslehgatas. Leeta, luh, tā, ka Peteri, kursch pehz schauschaligās serbu karaka Aleksandra un karaleenes Dragas nokauschanas usfehds us serbu trona, wispahriba tureja par wairak waj masal lihds wainigu. Naweens waldneeks tapehz ar karali Peteri negribeja fatiktees. Pa laikam pehz trona eenemschanas jaunais waldneeks ziteem mehds taiht wifites. Karalim Peterim tas lihds schim nebija eespehjamš, bet nu, leekas, dauds kas jau nogrimis aismirstibā, kas faishtis ar swehrisko karaka Aleksandra nonahweschānu un karalim Peterim

sahš atwehrtees waldneeku durwis. — Serbu ahrleetu ministrs Milowanowitschs 3. martā (18. febr.) eeradās Konstantinopolē, kur to jahehma sultana un waldibas weetneeki. Pehz tam Milowanowitscham bija faruna ar leelwesfru. Milowanowitschs paliks Konstantinopolē weenu nedeku; wina zekojuma noluhšs stiprinat fatizibu starp Turziju un Serbiju. — **Turzija** eesahsfuses wispahreja rekruschu nemschana. Gesaukti 120,000 rekruschi. Daudsi kristigees iswairas no kara deenesta. **Greekijā** kahrtiba wehl naw nodibinajufes. Kara ligai wehl arween rokās wisa wara. Tautas sapulzi eesauz us 14. (1.) septembri. Greeku tautas weetneeku namā par to 4. martā (19. febr.) nobalfojot nodotas 150 balsis un tikai 11 balsis bijuschas pret tautas sapulzes eesaukschānu. Debates bija sīhwas. Mauromichalīšs pastaidro, ka tautas sapulzes eesaukschāna un konstituzijas (walsts satwerfmes) rewistija stingri nemot, jau apsihmejot konstituzijas aisslahrschānu. Tautas sapulze weegli warot pahrwehrstees likumdewejā sapulzē. Bet ja tautas sapulzi teescham mehlotees, tad to wajagot safaukt drihsumā, jo semei wajadšigs meers un kahrtiba. Ministru presidents Dragumīšs pastaidro, ka seme tagad esot meers. 15. augusta kusibas wadoneem neesot nodoma ne aisslart

Graf Udo Stolberg †.

Graf von Schwerin.

konstituziju, ne usstahtees pret dinastiju, bet tee prasot weenigi daschu eeschejo reformu eeweschānu. Wirsneeki tadehš prasot tautas sapulzes eesaukschānu. Majoritates wadonis Teototīšs aishahda, ka militarligas wadoni warbuht gan esot likuschees waditees no augstakeem idealeem, bet tagadejo ar waru rabito nekonstituzionelo stahwofli ilgat jeest wairs newarot. Tauta prasot tahdu konstituzijas pahrgrosischānu, kas lai atweeglinatu winas usdewumu ispildischānu, kursch pastahwot meera un kahrtibas uftureschānā. Pehz tam, kad wehl daschi bija runajuschī, noteel nobalfoschāna par tautas sapulzes safaukschānu. — Greeku trona mantineeks prinzis Konstantins apzeemoja Romā **Italijas** karali. Sarunas, zīt sinams, grijfuschās ap greeku krisi. Greeku trona mantineeks raudstijis Italijas karali peerunat, lai tas usnemas iniziatiwi Kretas jautajuma ischkirschānā Greekijai par labu, jo no ta atkarotees ari Greekijas eeschejās krišes ischkirschāna meera zekā. — **Marokas** sultans Mulajs beidšot tatschu bijis peespeests parakstīt frantschu prasības. Wispirms sultans jeb Maroka apnemas samakfat Franzijai agrakos parahdus un ari wifus kara isdewumus. Schi sumā sneedšas pee 100 miljoneem frantu. Lihds lamehr naw wifš parahds samakfats, Franzija patur sawā rokā Kasablantu, Schaujas apgabalu un

Udschdu. Wiß taidi, kas isturejuschees pret frantscheem naidigi, atzelami, atlaischami ari is Marofas armijas turku ofižeri — instruktori un paleef weenigi frantschi. Marofa, sinams, nespehs samafat leelā parahda un tā eenemtais apgabals warbuht uf wiseem laiteem paliks frantscheem. — **Anglijā**, kā iru nazonalistu wadonis Redmonds isteizees, sagaidamas atkal jaunās tautas weetneeku wehleschanas un jau nahfoschās 14 deenās. Ka Aštwita ministrija stahwollis greihts, tas teefa, bet waj ministrijai teefcham neisdofees ilgat noturetees, kā to parego Redmonds, par to wehl waretu schaubitees. Ja ministrija eet kopā ar ireem un strahdneekem, tad wina war turetees wehl labi ilgi. Ja Aštwits tikai pats duhschigs, tad tas war iswest i augschnama (lordu nama) veto (aisleedsu) teefbas atzelchanu zauri.

Tokijā, 5. martā (20. febr.). Waldiba eefneegufe parlamentam litumu projektu, pehz kura ahrsemneekem atkauts eeguh nekustamu ihpashumu wifā walsti, isnemot Sachalinu, Hokaidu un Formosu.

Jokohamā eeradās 750 amerikānu turisti, kurus swinigi fanehma.

Mujorkā, 5. martā (20. febr.). No dselszeta wilzeena, kuru Kofkadu kalnos apbehra lawine, isdewās wispirms atrakt 19 wehl dsihwūs pasascheerus, un tad atrakt wehl otru wagonu, kurā no 60 pasascheereem bija wehl dsihwi desmit Weens no isglahbtajeem bija prahtu saudejis.

Waschingtonā, 5. martā (20. febr.). Pee lawines katastrofas Eweretes apgabalā, kurā tita apbehts kahds dselszeta wilzeens, dabujuschi galu pawisam 118 zilweki, to starpā 84 no pasascheereem.

Samburgā, 6 martā (21. febr.). Schodeen sem printischa Heinricha presidijas notika apspreeschanās par zekojumu gaisa kugi uf seemela apgabaleem. Pee apspreeschanam bija klāht ari grafs Bepelins.

Berlinē, 5. martā (20. febr.). No Atenam sino, ka deht nemeereem, kas iszehluschees, uniwersitate slehgta uf 3 nedelam.

Mujorkā, 4. martā (19. febr.) Pasihstamais daudsfahrtigais miljonars Kofkellers notaišja testamentu, kurā wifu sawu milšigo bagatibu nowehlejis weenigi labdarigeem mehrkeem.

Muhšu bildes.

Pasneedsam Gabriela Maksa peewilzigo glesnu „**Zibruka dscesma**“. Blaschats pasklaidrojums te leeks. Bilde wiseem saprotama un baudama. Pawasara maigums atspogulojas daitās galwinās fejā. Preezigi tā zihrulitis wina sajuht sawu pawasari un seedona tuwumu — Masakais sirgs pasaulē peeder angļu kapteinam Nortonam. Sirgs, kuru bilde redsam, ir 4 gadi wejs un tikai 43 fantimetri augstis. Angļu kapteinis wina pahrwedis few lihds is Zentral-Asijas. Londonas tuwumā tokā kahds 8 gabus wejs skolas sehns few uszehlis mahjnu, lihdsigu putnu buhritim, kurā tas labpraht usturas un kur sehnam telpu deesgan. — Nesestetisku eefpaidu atstahj „swehtais fakirs“ Dschogijs, kursch Eschopā (Indijā) pats fewi noteefajis uf schahdu 10 stundu ilgu karaschanos it deenas. Ko wifu zilweks aif religista fanatisma neespehj? Moka zitus un pats fewi. — Butros, kuru bilde rahda, ir nesen nonahwetais egipteeschu ministru preefschneeks, par kuru jau „M. W.“ sinots. — Grafs Stolbergs ir nesen miruschais wahzu tautas weetneeku nama presidents un grafs fon Schwerins taga dejas wahzu reichstaga presidents.

Grahmatu galds.

Redatzijai peesuhrita schahda jauna grahmata:

„**Izglitibas**“ 2. buriniza. Saturs: Antona Kolaschdetais. (Turpinajums) J. Wainowsta Raksti. Andreja Kurzija Ufleju. Pluhdona Rudens dsceemina. Pluhdona Kas to wairs peemin! Edwarda Gulscha Mescha pasazina. Ed. Wulfa Wehlu. P. Kamisara Salauste. Ed. Wulfa Ajaru trauki. Mirdsas Kā wehsmina Lehna. J. Milsfona Seemas glesna. Andreja Upišcha Uguns un nakts. Literariški kontrasti: I. Andrews Neebra. (Weigas.) Salscha Par muhschigām pateesibam. (Weigas.) Leedsmaleescha Bezā deriba jaunakās kritikas gaismā. (Turpinajums.) S. A. Solotarewa Par tagadejeem pedagogijas wireeneem Kreewijā. K. Melnalkschna Brihwās audsinaschanas metodes. (Weigas.) Kronika: Rakstneezibā: a) Dailiteratura: Aspasijas „Saulains stuhrits“. Raina „Selta sirgs“. b) Skolas grahmata: Wadonis geografijas mahzibā. c) Jaunības literatura: „Jaunības Telas“. Skola un dsihw: Par swehtdeenas skolam uf laukeem. Skolotaju japulze pee Rigas rajona tautskolu inspektora. Labakee kreewu pedagogisfee un jaunības schurnali.

Walejas wehstules.

J. A. — R. War jau ari buht, kā par slahpekli runat ir nedroschi, jo winsch waretu noslahpet paraugu fainneezibas „parauga angu mainu“.

I. Ish. — Sib. Juhšu wehleschanos ispidbijām.

K. — Zirichē. Juhšu Zirichēs Latw. Izglitibas Beedribā tureto peewilzigo preefschlasijumu fanehmām. Pateizamees.

Redaktors: Dr. philos. P. Sālits.

Ihpashneeks un isdewejs: Dr. phil. Arnolds Plates.

Schim schurnala numuram ir peeliks prospekts par ismehginatū un atsihtu fewischtu spehzinaschanas lihdselli

„**Dr. Hommel'a hematogenu**“.

Geteizam schurnala zeen. Isfitejeem to eewehrot. No wairā tā 5000 eewehrojamaeem celsch un ahrsees profesoreem tas ipihdoishi atsihts par weenigo teizamato lihdselli pret masasnuibu un wispahreju wahjumu.

Ch. Jürgensohn,

wihnu leeltirgotawa,

peebahmā

eekschseemes un ahrseemes wihnus,

kā ari konjaku „**Royal**“,

stipru wihnogu wihnu 50 k.

sefoschās filialēs:

Suworowan. Osirnanu eelu stuhri,

Delgawas schosejā Nr. 12,

Ahgenskahnā, Mescha eelā Nr. 4a,

Petschal lunga namā,

Wehweru eelā Nr. 7, Bez-Rigas stuhri.